

Language: Yorùbá

Akòni òkòrin ilẹ̀ Áfíríkà: Ìtupalẹ̀ àwo orin *Reality* (Òdodo) tí Síkírù Àyíndé Barrister kọ

Ọmọwé Adélékè Yínká ÒGÚNFEYÍMI

Osun State University, Osogbo, Nigeria

E-mail: adeleke.ogunfeyimi@uniosun.edu.ng

ORCID iD <https://orcid.org/0009-0002-9414-4023>

ÀṢAMỌ

Ìwádíí yíi ẹ̀ ṣe àgbéyẹ̀wò àlálàsẹ̀gbè (pragmatic analysis) àwo orin *Reality*, tí Dókítà Sikiru Àyíndé Barrister ẹ̀ ní ọ̀dún 2008, nípasẹ̀ ìlànà ìjọ òkòrin (choral performance), tí ó fi èrò ìbànújẹ (tragedy) hàn. Ìwádíí ẹ̀ ṣàlàyé bí àwọn àfihàn àpẹẹrẹ (metaphorical modes) inú orin náà ẹ̀ dá lórí àṣà, ẹ̀bọ, àti kókó ọ̀rọ̀ ìbànújẹ. Ìwádíí náà tún fi hàn bí a ẹ̀ dá akòni ìbànújẹ (tragic hero) sílẹ̀ nínú orin náà. Ó tún ẹ̀ àyẹ̀wò ogbón iṣẹ ọ̀wọ Barrister, ifarahàn ẹ̀dùn ọkàn, ogbón àmúlò-èdè, iṣe àfihàn, ifarahàn àṣà àti ipa rẹ̀ lórí awujọ. A rí i pé *Reality* jẹ iṣe tí ó kún fún ìrònú ìjìnlẹ̀ àti agbára ẹ̀mí, tí ó ń ṣàlàyé ìrìn-àjò ara òkòrin, ìbànújẹ iwàlààyè, àti ìmò ìjìnlẹ̀ nípa iyè àti ikú. Ó tún dojú kọ àfihàn “akòni ikú” nípasẹ̀ ifarahàn ijà idílẹ̀, iṣòro ara ẹ̀ni, ifaradà ẹ̀mí, ọ̀rọ̀ àṣe, àti ibánisòrò pẹ̀lú Ọlórún. Ọkàn pàtàkì nínú orin náà ni àpẹẹrẹ “orin ewurẹ̀” (goat song), tí ó jẹ ìlànà pàtàkì nínú èkọ ìbànújẹ, tí ó dúró fún ẹ̀bọ, àìlera ènìyàn, àti ibáṣepọ̀ àwujọ. Nípasẹ̀ èkọ iṣe àfihàn Richard Schechner, iwádíí náà fídí rẹ̀ múlẹ̀ pé àfihàn Barrister nínú *Reality* bá iwà akòni ìbànújẹ mu—ẹ̀ni tí ó ru ẹ̀rù ara ẹ̀ni àti tí gbogbo ènìyàn, tí ó sì ń fi ìtàn àwujọ hàn láti ipasẹ̀ orin. Ní iparí, iwádíí náà fi *Reality* hàn gégé bí apá kan nínú àṣà ìbànújẹ àti iṣe àfihàn, tí ó sì jẹrí pé Ayinde Barrister jẹ akòni orin àṣà ilẹ̀ Áfíríkà.

ÀWỌN KÓKÓ ỌRỌ

Ayinde Barrister, Èkọ̀ Iṣe Iṣe (Performance Theory), Orin Fuji, Orin Ìròkè (Dirge), Akíkanjú Ìbànújẹ (Tragic Hero).

Herói da Música Africana: Análise do álbum **Reality (Òdodo)**, de Sikrù Ainde Barrister

RESUMO

Esta pesquisa faz uma análise pragmática do álbum *Reality*, feito pelo Dr. Sikiru Ayinde Barrister em 2008, através do processo de performance coral, que mostra a ideia de tragédia. A pesquisa explica como os modos metafóricos da música são baseados na cultura, no sacrifício e na dor. A pesquisa também mostra como o herói trágico é criado na canção. Ele também examina o ofício, a expressão emocional, as habilidades linguísticas, a expressividade, a expressão cultural do advogado e seu impacto na sociedade. Vemos que a Realidade é uma obra cheia de pensamento profundo e poder espiritual, que explica a jornada do poeta, a tristeza da vida e o conhecimento profundo sobre a vida e a morte. Ele também confronta o retrato do “herói da morte” através da apresentação de conflitos familiares, problemas pessoais, resistência espiritual, palavras de autoridade e comunicação com Deus. Uma parte importante da canção é o “canto da cabra” (canto da cabra), que é um princípio

importante na teoria do luto, que representa o sacrifício, a fraqueza humana e as relações sociais. Através da teoria da performance de Richard Schechner, a investigação confirma que a representação de Barrister em *Reality* se adequa à personagem do herói trágico – alguém que suporta encargos pessoais e públicos e revela a história da sociedade através da música. Em conclusão, o estudo mostra a Realidade como parte da cultura e performance tristes e prova que Ayinde Barrister é um herói da cultura africana.

PALAVRAS-CHAVE

Ayinde Barrister, Teoria da Performance, música Fuji, canto fúnebre, herói trágico.

African Music Hero: Analysis of the album *Reality* (Òdodo) by Sikrû Ainde Barrister

ABSTRACT

This study examines the pragmatic analysis of *Reality*, an album by Dr. Sikiru Ayinde Barrister released in 2008, through the framework of choral performance, as it portrays elements of tragedy. The study explains how the metaphorical expressions embedded in the album are rooted in culture, sacrifice, and the thematic concern of tragedy. It also demonstrates how the tragic hero is constructed within the musical work. Furthermore, the study evaluates Barrister's artistic craftsmanship, emotional expression, linguistic creativity, performative techniques, cultural representation, and their impact on society. Findings reveal that *Reality* is a work rich in deep reflection and spiritual power, portraying the singer's personal journey, the tragedy of human existence, and profound insights into life and death. The study also interrogates the representation of the "hero of death" through themes of family conflict, personal struggles, spiritual endurance, authority, and communication with God. One significant element in the album is the metaphor of the "goat song," which serves as an important concept in tragic studies, symbolizing sacrifice, human vulnerability, and social interconnectedness. Through Richard Schechner's performance theory, the study establishes that Barrister's performance in *Reality* aligns with the characteristics of a tragic hero—an individual who bears both personal and collective burdens and who narrates societal experiences through music. In conclusion, the study presents *Reality* as a component of the tradition of tragedy and performance, while affirming Ayinde Barrister as a heroic figure in African indigenous music.

KEYWORDS

Ayinde Barrister, *Performance Theory*, Fuji Music, Dirge, Tragic Hero

Ìṣàfihàn/ Ìbèrè

“Èdè Yorùbá ṣòro gan-an... ó ní ìtónisónà ohùn...
ṣùgbón kò sí ohun tí ó lè fí wé ìrìn orin inú Yorùbá.
Yorùbá n kọrin...” — Wole Soyinka (2026).

Gégé bí a ti sọ tẹlẹ̀, àpilẹ̀kọ̀ yìí jẹ́ ìwádìí ìmúlò aláìsẹ̀gbẹ̀ (pragmatic) kan nípa orin *Reality* (2008) ti Ọmọwé Ìdálọ́lá, Sikiru Ayinde Barrister, èyí tí ó gbé kalẹ̀ lábẹ̀ àṣà ìkọ̀rín kórà (choral performance) àti ìṣeré orin ajẹmọ̀bànújẹ̀ (tragedy); ó n ṣàyẹ̀wò àwọn ọ̀nà àfihàn orin rẹ̀ nípa àfiwé ẹ̀lẹ̀lọ̀ (metaphor) gégé bí wón ṣe dá lórí àṣà ìbọ̀rìṣà, ẹ̀bọ̀, àti ìmọ̀sílára ìbànújẹ̀, pẹ̀lú pé ó jẹ́ ìṣẹ̀ orin tó gbooro, tí ó kó àwọn eroja ilé ayé tí ó mó

àti èyí tí kò mó sínú. Iṣẹ náà fi hàn bí ọkọrin ẹ fi àwọn ọrọ mímọ sílẹ láwùjọ Yorùbá kí ó tó papòdà.

Àpapọ ọgbón ibílẹ àti tí ọde òní tí ọkọrin lo nínú àwọ orin *Reality* jẹ àfihàn àwọn àbá ijinlẹ àti àwọn imọlára àtọkànwá nínú orin ibànújẹ. Orin yìí tún jẹ itẹwọgbà ajemóhùn fún àlàyé igbé-ayé Yorùbá (cosmology). Nípasẹ àtupalẹ iwọn orin (score) pẹlú àmúlò itàn akíkanjú ibànújẹ nínú agbékálẹ eré ibànújẹ, iwádìí yìí n sàwàrí àkópọ orin, ifaramọ ọkàn (sympathetic), àti àtẹjádẹ àkóónú-orin (textural) nínú *Reality* láti ẹe àfihàn Dókítà Sikiru Ayinde Barrister gégé bí akíkanjú ibànújẹ.

Itàn Akoni Síkírù Olóládé Ayindé Balógun

A bí Síkírù Olóládé Ayindé Balógun, ní ọjó kẹsàn-án oṣù kinní ọdún 1948 ní idílẹ Alhaja Òdèrè Sifau Salawu Balogun ní Dákẹjà, Ayéyẹ, Ibàdàn. Ó jẹ akéwì-orin, akọrin, àti olùdásílẹ orin Fújì. A mò ọn gégé bí ẹni tí ó sọ orin wéré di Fújì, (Paul 'Wálé Adémọwọ, 1993). Ó kọ ẹkọ ní Muslim Mission School àti Model School, Mushin, Lagos, ní ọdun 1950 sí 1957(?). Lẹyìn náà ní Yaba Polytechnic ní ọdun 1961. Ó ṣiṣẹ gégé bí atẹwé àti ọmọ ogun kí ó tó di akọrin pátápátá, tí ó sì dá ẹgbé orin “Supreme Fuji Commanders” sílẹ ní ọdún 1966. Orin Fuji rẹ jẹ adalu àwọn orin àtijọ Yorùbá bíi Àpàlà, Sákàrà, Wéré àti Àwùrèbe.

Síkírù Ayindé Olóládé gba ọpọ ẹbùn, pẹlú oyè MFR tí Olusegun Obasanjo fún un ní ọdún 2006. Ní ọdún méjì sáájú ikú rẹ, ó gbé àwọ orin *Reality* jáde—orin kan tí ó kún fún itàn ara ẹni àti imọ ijinlẹ nípa irìnàjọ ènìyàn láti inú oyún dé igbésí-ayé àti sí ikú. Torí náà, iwádìí yìí wo àwọ orin *Reality* gégé bí eré ibànújẹ, tí ó fi Ayinde Barrister hàn gégé bí akoni ibànújẹ.

Photo 1: Dókítà Sikiru Ayindé Barrister gégé bí ọmọ ogun.

Photo 2: Síkírù Àyíndé Bàrístà níbi tí ó gbé ń şeré lówó.

Photo 3: Síkírù Àyíndé Bàrístà níbi tí ó gbé ń şeré lówó

Photo 4: Ìsínkú Síkírù Àyíndé (2010)

Ìtàn Ìdásílẹ̀ Orin Fújì

Ìtàn ìdásílẹ̀ orin ní Áfíríkà ti pé, ó sì dá lórí àtinúdá ènìyàn, ìtàn àtẹ̀nudẹ̀nu, ìmòlára, ìmò inú, àti àyíká àṣà. Fún ọ̀pọ̀ ọ̀dún, àwọn ọ̀kọ̀rin ti n ẹ̀ ẹ̀ àfàyo agbára iṣẹ̀ wọn yọ láti inú irírí igbé-ayé, àṣà ibílẹ̀, àti iwà ara ẹ̀ni láti ẹ̀dá orin tí ó ní ibàṣepọ̀ pẹ̀lú ìmòsílára ènìyàn. Nínú iṣẹ̀ iwádìí tí wọn pè ní *“Traversing the global and the local...”*, (Lílọ láàrín àgbáyé àti agbègbè ibílẹ̀). Irinkerudo agbaye ati agbegbe), Karin Barber àti Christopher Waterman (1995) ẹ̀ àyẹ̀wò orin Fuji Yorùbá, pàápàá ti Sikiru Ayinde Barrister. Wọn ṣàpẹ̀júwe rẹ̀ gégẹ̀ bí orin tí ó ní ibàṣepọ̀ pẹ̀lú oríkì àti ẹ̀dá ewì Yorùbá, (241).

Wọn fi hàn pé Fuji jẹ̀ àpẹ̀ẹ̀rẹ̀ idapọ̀ àṣà (hybridity) Wéré, Àwùrẹ̀be, pẹ̀lú ohun iserè Gẹ̀ẹ̀sì níbi tí ẹ̀dè Yorùbá, ọ̀we, oríkì, àti ìmò ogbón àṣà ti n bá àwọn àfihàn ọ̀de-òní àti ìmò ẹ̀rọ pọ̀. Nípa bẹ̀ẹ̀, “Fuji ní àwọn àmì tí a sàbà rí nínú iṣẹ̀ ìmúlò tuntun (postmodernism), bíi: àdàpọ̀ ọ̀nà, itọ̀ka-sí-iṣẹ̀-mú (intertextuality), àti àìní aṣẹ̀ kan ṣoṣo lórí itumọ̀,” (241-242).

Ìṣòro Iwádìí

Ní Áfíríkà, àwọn akọ̀rin sàbà máa n gba àwọn orúkọ bí irawò, ológo, àgbàlagbà nínú iṣẹ̀, àmì àṣà, tàbí alàrínjọ̀ (travelling), ṣùgbọ̀n a kì í sàbà ka wọn sí “akoni ibànújẹ̀”. Ìdí ni pé: iṣẹ̀ orin wọn kò wọ̀ inú eré-oníṣe (drama), àwọn onítupalẹ̀ sì n fí ìmò ìtàn Gírínkì tàbí iwò-oorùn ẹ̀ ẹ̀ àfihàn akoni. Níwọn bí a ti mò àwọn akoni bí: Beowulf, Achilles, Odysseus, àti àwọn akoni Áfíríkà, bii Èlẹ̀ṣin Ọ̀ba, Látóòṣà, Ọ̀dẹ̀wálẹ̀, etc., a kò tí i fí Sikiru Ayinde Barrister sínú ipele yìí. Nítorí náà, iwádìí yìí ni rí èyí gégẹ̀ bí ìṣòro. Ó sì ẹ̀ àfihàn pé akọ̀rin kan lè jẹ̀ akoni ibànújẹ̀, kì í ẹ̀ nínú eré nikan, ṣùgbọ̀n nínú orin pẹ̀lú.

Tiori Ìmò-ìrònú Ìwádìí

Ìlànà èkọ́ tí ìwádìí yìi gbé kalẹ̀ dá lórí èkọ́ ẹwà Áfíríkà àti èkọ́ ìṣe àfihàn, pàápàá jùlọ ìṣe Wole Soyinka àti Richard Schechner.

Èkọ́ Wọlé Sọyínká

Èkọ́ Wọlé Sọyínká dá lórí ìmò ayé Yorùbá, pàápàá Ògún, òrìṣà Yorùbá tí ó jẹ alákòóso irin, àtinúdà àti èjẹ. Ó fi hàn pé àṣà Yorùbá gégé bí ẹbọ rírú (ritual), àti itàn ẹnu gbódò ṣìṣe pọ̀ pẹ̀lú eré ọ̀de-òní. Ó tún sọ pé àṣà lè tún jí, ìṣe ọ̀nà sì lè jẹ itójú àwùjọ. Èyí ṣe pàtàkì fún ìwádìí yìi nítorí pé ó n jẹ kí a rí bí orin ṣe n pa àṣà mọ.

Gégé bí Jeyifo (2004) ṣe sọ, Soyinka tún gbé àwọn àbùdá àrà ọ̀tọ kan kalẹ̀ tí ó fi n ṣàlàyé ohun tí ó lè jẹ àárín gbùngbùn gbogbo ìṣe ìmò-ìjìnlẹ̀ àti ìwádìí rẹ, èyí ni “ìmúgbòòrò ọ̀de-òní lítirésò Áfíríkà tí ó yàtò sí ti àwọn mìíràn nípasẹ̀ ewi, àṣà àti ìṣe dá-àròṣò ibànújẹ aláiyipadà tí ó tún jẹ ti ìmòye igbà ìmúgbòòrò igbàlódé tuntun, *neo-modernist*” (46-49). Nínú àròkọ rẹ, “Ìpele Ìkẹrin,” “*The Fourth Stage*”, èyí tí ó kún fún ìrònú ìjìnlẹ̀ nípa ohun tó kojá ayé ara àti itàn àkókò, Soyinka, nípa lílo àwọn àwòrán-àpẹẹrẹ àròṣò àti àṣà ìsìn, iwà-ipá àti iyapa àwùjọ, sọ pé:

Ìṣàwàrí tí kò lópin fún itumọ̀ ibànújẹ tàbí fún àtúntúmọ̀ rẹ ní ibámu pẹ̀lú àṣà tàbí ìrírí ẹni kòòkan, fi hàn pé àwọn ìrírí ìjìnlẹ̀ kan wà tí àwọn agbèkalẹ̀ ẹwà ìṣe ọ̀nà gbogbogbò kò lè ṣàlàyé rẹ dáadàa. Nínú gbogbo ìrònú ìmòye àtinúdà ẹniyàn, ìrora tí a máa n ní nínú ọkàn wa, tí a máa n pè ní “ibànújẹ,” jẹ ohùn kan tí ó lágbára jùlọ tí n pè wa láti padà sí àwọn ipilẹ̀ wa. Ní ibẹ̀ ni pàtàkì iyálẹnu ẹniyàn ti dà bí ẹni pé ó wà: ìrírí bí a ti ṣe jẹ àti bí a ti ṣe yàtò, àdánílójú rẹ̀ gégé bí ẹmí àti ara, ìmòlára àinípèkun àti àinípàrí, àti ijàkadì tó n bani lẹ̀rù láàárín iyàtò ẹni kòòkan àti ìṣòkan gbogbo ẹ̀dà.” (ADO2, 27)

Soyinka lo èdè ní ibí láti kọ ohun tí ó pè ní “Ìpele Kẹrin.” Èyí ni bí ó ti so ìrírí àti àwọn ìṣe ayé pọ̀ mọ̀ ara wọn, tí ó so ayé ìsinyi, àwọn baba nílá, tí wọn jẹ ẹniìgbà àtijọ, àti àwọn tí a kò tí ì bí (ọ̀lẹ) mọ̀ ara wọn, àti ohun tí ó n ṣe ìṣe papọ̀ (Jeyifo, 2004: 57-58). Èyí fún wa ní iwúrí nípa bí Ayindé Barrister ṣe lo èdè tí ó kún fún àfiwé àti àkíyèsí ìjìnlẹ̀ láti “kọ afára láàárín àwọn àròṣò igbàànì àti àwọn àròṣò ọ̀de-òní” (Jeyifo, 2004: 57-58). Síkírù Ayindé Barrister náà lo èdè láti ṣàfihàn ibáṣepọ̀ tí ó wà láàárín ayé-ẹniyàn, ayé-àwọn baba nílá wa, àti ètò ìmò aṣírí. Èyí hàn nínú àwọn ọ̀rọ̀ bii:

È má kà mí mọ̀ wọn,
Àwọn ará'bé.
Láti kékeré ni mo ti mọ̀ pé elégbè ni mí.
Mo dàgbà tán, mo sì répetẹ̀ fún àwọn légbèlégbè.
Wọn gba ẹ̀sè náà lówọ̀ mi; wọn n jẹun ọ̀nà yà-á.
Wọn ṣe àdúrà fún mi...

Ayinde, gégé bí Soyinka, dúró gbòngàn, ó sì fi agbára tẹnumọ̀ àwọn àkójopọ̀ ọ̀nà ifihàn Yorubá gégé bí ipilẹ̀ lílo èdè rẹ̀ àti àwọn kókó-ọ̀rọ̀ tí ó n gbé kalẹ̀” (57-58).

Èkọ́ Richard Schechner

Schechner, ninu iwe re ti o pe ni *Performance Theory* (2004), sọ wipé: ìṣiṣe (performance) kì í ṣe eré lásán. Ó lè jẹ: orin, àṣà, ìṣe ojoojúmọ̀. Ó tún sọ pé: iwà ẹniyàn jẹ eré, àárín igbè-ayé àti eré kò péye. Àwọn àfihàn pàtàkì rẹ̀ ni: *liminality* (àárín ipo méjì), ìṣe ìṣe, àkúnnya ìṣe. Èyí ló jẹ kó yẹ fún itupalẹ̀ *Reality*.

Ohun-Afojusi ninu Ìwádìí

Ètè ìwádìí yìí bá ètè ìwé ọ̀yẹ (journal) yi mu, nítorí pé ó n wá láti jẹ kó dájú pé ìmọ̀yẹ ilẹ̀ Áfíríkà nípa bí a ẹ́ n kọ̀ àwòrán akíkanjú ọ̀kúnrin àti obínrin, ìbílẹ̀ àti tí ọ̀de òní, máa pọ̀ sí ìmọ̀ àjọsepọ̀ àṣà (intercultural), àṣà púpọ̀ (multicultural), àti ìmọ̀ àgbáyé nípa àwọn ilàna àti iye ilẹ̀ Áfíríkà, tí n pinnu àti dá àwòrán àwọn akíkanjú wònyí sílẹ̀, tí aseyọ́rí wọn sì n farahàn nínú iṣe àtawọn aseyọ́rí alágbára nínú àwọn àkóso, àṣà, ipò, iṣe-ona, àti àyíkà pàtàkì.

Àwọn Àfojúsùn Ìwádìí

- i. Láti bá ètè ìwé iròyìn mu nípa fifi ìmọ̀yẹ ilẹ̀ Áfíríkà hàn lórí bí a ẹ́ n dá àwòrán akíkanjú ọ̀kúnrin àti obínrin, ìbílẹ̀ àti tí ọ̀de òní;
- ii. Láti jẹwọ̀ ilà akíkanjú inú iṣe Barrister, nípasẹ̀ àṣàyẹ̀wò itupalẹ̀ ibànújẹ Greco-Áfíríkà;
- iii. Láti mò àwọn eroja ibànújẹ nínú diẹ̀ lára orin tí wọn ní àbùdá tí ó jọ eré;
- iv. Láti pe àkíyèsí amúlò jinlẹ̀ sí orin gégé bí eré ibànújẹ.

Pàtàkì Ìwádìí

Ìwádìí yìí ẹ́ pàtàkì nítorí pé ó n pe àkíyèsí amúlò jinlẹ̀ sí àwọn iṣe akíkanjú tí àwọn akíkanjú orin, ọ̀kúnrin àti obínrin. Nípa bẹ̀ẹ̀, ó jẹ̀ iyípadà àfihàn (paradigm shift) kúrò nínú itàn iṣàpẹ̀rẹ̀ akíkanjú tí a máa n fi mó àwọn akíkanjú eré ibànújẹ nìkan nínú eré onítàn, eré itàn, tàbí aramada.

Ọ̀nà Ìwádìí

Ìwádìí yìí gba ọ̀nà ìwádìí aláṣẹ̀ (qualitative research) gégé bí ilàna rẹ̀, nípa lílo itupalẹ̀ ọ̀rọ̀ (textual analysis) àti àfíwé àtupalẹ̀ (comparative criticism) láti ṣàṣẹ̀wò àwo-orin Reality, lábẹ̀ ìmọ̀ ikọ̀ orin àti ipa rẹ̀, pẹ̀lú èdà itàn lítírésọ̀ (literary creation) ní ìmọ̀ orin “goat song,” dithyramb, akíkanjú ibànújẹ/akíkanjú, àti lílo èdè gígá, gégé bí àwọn eroja pàtàkì nínú eré ibànújẹ, láti fi hàn Sikiru Ayinde Barrister gégé bí akíkanjú ibànújẹ nínú àlàyé Greco-Áfíríkà nípa eré ibànújẹ. Ó tún fa lórí àwọn ìwé itupalẹ̀ tó ti wà tẹ̀lẹ̀ nípa oríṣííríṣí ẹ̀ka orin, ewi àti eré oníṣe, ó sì ẹ́ àfíwé àtupalẹ̀ láàárín àwo-orin náà àti àwọn ewi àti eré miiṣàran tí n ṣàfihàn àṣà orin àti eré Yorùbá, kí ó lè tẹ̀numọ̀ ipa pàtàkì orin, fifi ohùn hàn (vocalization), àti àṣà iṣe eré nínú bí a ẹ́ n kọ̀ itàn eré àti bí àwọn olùgbọ̀ ẹ́ n gba á.

Orin náà ni a tún ẹ́ itupalẹ̀ rẹ̀ nípa pínpin rẹ̀ sí àwọn ẹ̀ka bíi drumcommunication (ede ilù), ọ̀we, àdúrà tàbí iwúre, itàn, ibínú tàbí ikànsí, irẹ̀gún (itàn irírí tàbí ijàkadì ara ẹ̀ni), ipè (invocation), ọ̀rọ̀ àṣe/ìfọ̀ (incantation—ọ̀fọ̀, igèdè, àyàjọ, àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lẹ̀), ọ̀rọ̀ àfowọ̀kọ̀ (metaphor), igbàgbọ̀, idánilójú, imòrán, idánilójú tó dá lórí ẹ̀rì, ikilò, àdàbì, ègún/èpè, imúnílára ara ẹ̀ni tàbí igberaga, igboyà/ifaradà, ihalẹ̀, igboyà igbẹ̀kẹ̀lẹ̀ agbára, ibéèrè, àti èbẹ̀ (ipè irànlówọ̀).

Láti fi kún itupalẹ̀ ọ̀rọ̀ yìí, ìwádìí náà tún lo ifòròwánilẹ̀nuwò pẹ̀lú àwọn ẹ̀ni tó ní ìmọ̀ jinlẹ̀ nípa igbẹ̀sì-ayé àti ikú Ayinde Barrister, àti àwo-orin náà fúnra rẹ̀, pàápàá jùlọ̀ agbára ọ̀rọ̀ tí a sọ̀ gégé bí ó ẹ́ hàn nínú àwọn ọ̀rọ̀ bíi Àṣe, Àfòṣe, Ègún, Èpè, Àyàjọ, àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lẹ̀. Àwọn ifòròwánilẹ̀nuwò wònyí fúnni ní ìmọ̀ amòrán lórí bí a ẹ́ n ẹ́ àti tùmọ̀ orin yìí ní àkókò ọ̀de òní. Àwọn idáhùn àwọn alábaàkẹ̀gbẹ̀ ifòròwánilẹ̀nuwò ni a tún ẹ́ itupalẹ̀ aláṣẹ̀ lórí wọn, a sì darapọ̀ wọn mó àgbékalẹ̀ àfíwé àtupalẹ̀ gbooro tí ìwádìí yìí.

A lo irinṣe AI kan (ChatGPT) ni awon apa ibi kan láti ẹ́ àtílẹ̀yìn fún itumọ̀ fun ise yi. Sùgbón, gbogbo àbájáde ni a ẹ́ àyẹ̀wò rẹ̀ finínfinín láti rí dájú pé itumọ̀ tí a fẹ̀ lò fún

wa; a si se atúnṣe, a sì jẹrìi wọn pẹ̀lú àwọn orísun àkókó. Yato si eyi, gbogbo itumò, itupalẹ̀, àti àwọn ipinnu ikẹyìn jẹ ojúṣe onkòwé yi.

Àwọn Àbájáde Ìwádìí

Ìwádìí yìí fi hàn pé Sikiru Ayinde Barrister yẹ sínú ipín akíkanjú ibànújẹ, pàápàá jùlọ ní fifi wo àwòrán akíkanjú ibànújẹ lábẹ̀ àfihàn Greco-Áfíríkà gégé bí ẹni tí ó gòkè sí ipò àṣey ọ rí, tí ó sì tún ṣubú sí ipò iponjú—ní ọ̀ràn yìi, ikú—tí ikú rẹ̀ sì ní ipa kì í ṣe lórí àgbáyé orin nìkan, ṣùgbọ̀n tún kan gbogbo ìran Yorùbá lápapọ̀.

Àyèwò Ìwé Ìmò

Láti sọ nipa akori ìwádìí yìí ni kikun, ni lati ri orin àti ọ̀rọ̀ eré *Reality* gégé bí orin àti gégé bí eré Ìbànújẹ.

Reality gégé bí Orin

Àwọn amòye máa ń wo ìkọ̀ orin gégé bí:

(i) iṣe àdáyéba (creative act) tí ń ṣètò ohun sí irú àtẹ́jádé tó ní iṣòkan;

(ii) (ii) iṣe àṣà tí àṣà àti ìretí ń dá lórí;

(iii) (iii) ibáṣepọ̀ láàárín àkópọ̀ (structure), àfihàn (expression), àti bí olùgbọ̀ ṣe ńtúmọ̀ rẹ̀.

Síbẹ̀, wọn ti tọ́ka sí ìkọ̀ orin láti ọ̀nà onírúurú—ìmò iṣòro oḡbọ̀n (philosophical), èwà (aesthetic), ọ̀kàn-èniyàn (psychological), àṣà (cultural), àti oḡbọ̀n ìmò ẹ̀rọ (technical).

Eduard Hanslick (1854), nínú *On the Musically Beautiful*, (Lórí Èwà Eré-Orin) sọ pé èwà orin wà nínú àkópọ̀ àti iṣètò rẹ̀: “àwọn àkópọ̀ ohun tó ń rìn” (*tonally moving forms*), kì í ṣe nínú fifi ìmọ̀lára hàn. Èyí tùmọ̀ sí pé orin kò gbọ̀dọ̀ dá lórí ìmọ̀lára, bí kò ṣe lórí iṣètò ohun. Ipo yìí tún tùmọ̀ sí pé orin jẹ̀ fún àfihàn èwà tàbí ìbáńsọ̀rọ̀ taara nìkan, tí ó sì lè dájú pé àwọn akòrin ń dá iṣẹ̀ wọn láti inú àitọ́kasí (randomness) dípò imísí.

Ṣùgbọ̀n, Susanne Langer (1953), nínú *Feeling and Form*, wo orin gégé bí àfihàn àmì (symbolic expression) ti ìmọ̀lára èniyàn—kì í ṣe ìbáńsọ̀rọ̀ taara, bí kò ṣe “àwòrán ìgbésí-ayé tí a ń rí ní inú ìmọ̀lára” (*semblance of felt life*). Itumò yìi ni Leonard B. Meyer (1956) tún gbéga nínú *Emotion and Meaning in Music*, níbi tí ó ti sọ pé orin ń rí itumò rẹ̀ láti inú ìretí àti bí a ṣe ń fọ̀ ìretí yẹn, tí ó sì sopọ̀ mọ̀ idáhùn ọ̀kàn èniyàn.

Ó ṣeé ṣe kó jẹ̀ wípé níbi ni orin àti ewi ti pàdé, èyí tí ó mú kí William Wordsworth (1802) ṣàlàyé ewi (tàbí orin) gégé bí iṣàn ìmọ̀lára alágbára tí ń ṣelẹ̀ láirò, tí a tún rántí tí a sì tún ṣe atúnṣe rẹ̀ ní ipò ifarabalẹ̀ tabi itura. Ilana yìi darapọ̀ mo ìmọ̀lára tó lágbára pẹ̀lú ìrònú jinlẹ̀, tí ó sì yorí sí èdà orin.

Diẹ lára àwọn amòye orin tún wo orin kíkọ̀ gégé bí àkópọ̀ tó ní ìpele (hierarchical structure), níbi tí àwọn àlàyé kékeré ti ń jáde láti inú àpẹ̀rẹ̀ àgbáyé jinlẹ̀. Àpẹ̀rẹ̀ ni Arnold Schoenberg, ẹni tó ṣàlàyé ìkọ̀ orin gégé bí “ọ̀nà iyípadà àwọn èrò orin sí fọ̀mù tí a lè lóye,” tí ó tẹ̀numọ̀ idàgbàsókè, iyípadà, àti iṣòkan. Allen Forte (1973), nínú *The Structure of Atonal Music*, tún ṣe atupalẹ̀ orin ọ̀de-òní pẹ̀lú ìmò set theory, tí ó fojú kọ̀ iṣètò ohun pẹ̀lú ọ̀nà ìmò oḡbọ̀n.

Onímọ̀ ọ̀kàn-èniyàn David Huron (2006), nínú *Sweet Anticipation: Music and the Psychology of Expectation*, sọ pé ìkọ̀ orin tó dára dá lórí bí a ṣe ń dá ìretí dúró—nípa lílo itúnrarẹ̀ àti àpẹ̀rẹ̀ tí a lè mọ̀. Ó sọ pé, dipó kí akòrin gbékè lé iṣelẹ̀ lẹ̀ẹ̀kan soṣo, ó yẹ kí wọn fi àwọn ààmì orin pàtàkì (themes, motives) hàn ní kutukutu kí wọn sì tún wọn ṣe, kí olùgbọ̀ lè dá ìretí sílẹ̀. Nípa bẹ̀, olùgbọ̀ máa ń ní ifarahàn sí orin nàà.

Ní ojú àwọn amòye ilẹ̀ Áfíríkà (pàápàá Yorùbá àti Iwọ-Oòrùn Áfíríkà), imò ikọ orin yàtò sí ti iwọ-Oòrùn, nítorí pé ní àṣà Áfíríkà, ikọ orin kò yà kúrò nínú iṣe, irántí, àti àjọṣe àwùjọ.

Àwọn amòye bí Akin Euba àti J. H. Kwabena Nketia sọ wipé, nínú púpọ̀ àṣà Áfíríkà, ikọ orin jẹ ilana àdáyéba tó wà nínú iṣe, tí ó darapọ̀ imúṣe láitèsí (improvisation), itúnràrẹ̀, àti ikópa àwùjọ. Bí ó tilẹ̀ jẹ pé Euba kò sọ ní kedere pé ikọ orin wà nínú iṣe, gbogbo iṣe rẹ̀ fi hàn pé ó n darapọ̀ àṣà ibílẹ̀ pẹ̀lú oḡbón ọ̀de-òní. Àwọn iṣe rẹ̀ bí *Scenes from Traditional Life* fi hàn lílo àwọn àpẹẹrẹ̀ ilù àti orin tí a tún ṣe leralera (ostinato), tí itumọ̀ wọn dá lórí iṣe.

Euba tún ṣe àfihàn imò “creative ethnomusicology”—lílò àṣà orin Áfíríkà gégé bí ipílẹ̀ fún èdá tuntun. Nínú *Essays on Music in Africa* (1988), ó sọ pé ikọ orin kò yà kúrò nínú iṣe; ilù, ijó, àti ọ̀rọ̀ jẹ́ apá rẹ̀. Ó tún fojú kọ̀ ibáṣepọ̀ láàárín ohun èdè àti orin nínú Yorùbá—níbi tí orin ti n jade láti inu èdè fúnra rẹ̀. Jeyifo (2014) tún ṣàlàyé iwòye iṣe ọ̀nà ibànújẹ́ gégé bí ohun tí ó bá gbogbo àwọn agbẹkalẹ̀ lítíresọ̀ tí kò fara mọ́ àfàwòrán-gidi, tí kò sì tẹ̀lẹ̀ ọ̀nà iṣàfihàn ọ̀títọ̀ ayé ní tààràtà, sùgbọ̀n tí wọn dá lórí iṣẹ́dà-àròso, mu.

J. H. Kwabena Nketia (1974), nínú *The Music of Africa*, sọ pé ikọ orin nínú àṣà Áfíríkà jẹ ilana tó n mí (breathing process), kì í ṣe ohun tó dúró ṣínṣín. Ó sọ pé “láti kọ orin ni láti dá èdá sílẹ̀ nínú àṣà.” Èyí tùmọ̀ sí pé akọ̀rin n lo ohun tí àwùjọ ti mò tẹ̀lẹ̀—àwọn àpẹẹrẹ̀, ilù, àti ohun èdè—tí ó sì n fi tuntun kún un. Nípa bèẹ̀, ikọ orin di àtúnbí (re-composition) tí ó n dá lórí ohun tó wà tẹ̀lẹ̀, tí ó sì n ṣẹ́dà ifẹ́ tuntun fún olùṣe àti olùgbọ̀.

Gbogbo èyí fi hàn pé orin Áfíríkà ní ibáṣepọ̀ pẹ̀lú iṣe àṣà, eré, ijó, ọ̀rọ̀, àti igbésí-ayé àwùjọ. Nítorí náà, ikọ orin kì í ṣe iṣe àdáyéba tó yà sọtò, bí kò ṣe àpapọ̀ iṣe àti àjọṣe àwùjọ tí n ṣelẹ̀ nínú àkókò iṣe.

Meki Nzewi (2021) ṣàkíyèsí pé, a gbódò ni óye ikọ orin Áfíríkà gégé bí àdáyéba iṣètò (structural creativity) nínú iṣe àfihàn (performance practice). Imò rẹ̀ nípa “ikọ-orin-nínú-iṣe” (*performance composition*), gégé bí Kamai Freire (2021) ṣe ṣàlàyé, o fi hàn pé èdá orin Áfíríkà kì í ṣe itúnṣe ohun tí ó ti dá tán tí kò yí padà. Dípò bèẹ̀, gbogbo iṣe jẹ́ ohun aláàyè tí n fèsí sí àyíká, tí a sì n tún un ṣe ní àkókò iṣe láti bá ipò àwùjọ, àṣà, iṣelú, àti ẹ̀mí mu. Èyí ni a lè pè ní “àdáyéba iṣètò nínú iṣe,” bó tilẹ̀ jẹ́ pé ọ̀rọ̀ yí kì í ṣe gégé bí a ṣe kọ́ ọ́ gangan. Nínú àyíká bèẹ̀, akọ̀rin kì í ṣe èniyàn kan ṣoṣo; àwọn olùgbọ̀ pàápàá lè kópa nínú èdá nípasẹ̀ imúṣe láitèsí (improvisation) àti iyípadà. Èyí ló jẹ́ kó ṣeé ṣe kí ikọ orin ṣe àfòmọ̀ imúlò àtàwọn imò tuntun ẹ̀ni kọ̀kan pẹ̀lú iní àwùjọ.

Ó ṣeé ṣe kí o je pe èyí ló fa tí iwọ-Oòrùn, gégé bí Kofi Agawu ṣe sọ, fi máa n ṣàfihàn orin Áfíríkà gégé bí ohun “àpapọ̀” tàbí “improvised” péré. Nínú àwọn iṣe rẹ̀ bí *African Rhythm, A Northern Ewe Perspective* (1995) àti *Representing African Music* (2003), Agawu tẹnumọ̀ pé ikọ orin Áfíríkà ní iṣètò, imúrasílẹ̀, àti yíyan ẹ̀wà, bí kò ṣe pé ọ̀nà tí a fi n gbé e jade sába jẹ́ ẹ̀nu (oral) dípò kikọ̀ sílẹ̀. Fún un, ikọ orin jẹ́ oḡbón iṣètò àti àkópọ̀ àṣà, tí ó n fi imólára hàn nípasẹ̀ gbogbo ohun èlò àṣà tí ó wà.

Orin Yorùbá dàgbà nínú àyíká itàn àti àṣà tirẹ̀ (Adedeji & Ekwazi, 1998: 56)—ó jẹ́ ohun ibílẹ̀, ohun ẹ̀wà oḡbón, tí a sì ṣètò rẹ̀ nínú iṣe. Ní fifi tọ́ka sí Owusu (1986: 127), Chris E. Ugolo (2007) sọ wípe, iṣe ayẹyẹ ibílẹ̀ Áfíríkà “jẹ́ àpẹẹrẹ̀ tó dára jùlọ nípa bí a ṣe n ronú àti ṣe àpapọ̀ gbogbo irú iṣe ọ̀nà wa,” (163). Imò yí jẹ́ àbájade itàn imò àwùjọ tí ó wà láti inu irírí àpapọ̀ èniyàn—níbi tí wọn ti n yí àyíká ayé padà, tí wọn sì n dá ibáṣepọ̀ àwùjọ pọ̀. Nípa bèẹ̀, ayẹyẹ Áfíríkà máa n kó gbogbo agbára, oḡbón, àti imúlò ẹ̀ni kọ̀kan jọ nínú ilana àdáyéba—gégé bí a ṣe rí nínú iṣètò iṣelú, àwùjọ, àti ọ̀rọ̀ ajé àwọn ilú ibílẹ̀ (163).

Yemi Ogunbiyi (1981) te síwájú, o sọ wípe, orin Yorùbá, bí eré Yorùbá, dàgbà láti inu àṣà ibílẹ̀ bí ayẹyẹ, iṣe ibòrìṣà, eré egúngún, àti àṣà itàn ẹ̀nu (1-4). Ó tún tẹnumo

wipe, kò şeé iyà á kúrò nínú àṣà àti àṣà àwọn ènìyàn, (2). Ó jẹ́ “àṣà eré tó lágbára” tí ó gbé lórí “gbígbàgbé ipilẹ̀ ibílẹ̀... àti ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ iṣe èsìn àti ayẹyẹ” nínú àwùjọ Yorùbá. Ó jẹ́ “àfihàn ibáṣepọ̀” láàárín ènìyàn, àwùjọ, àti ayé (2). Nítorí náà, kò jẹ́ eré itélọ́run pẹpẹ̀ nìkan, bí kò ṣe iṣe àṣà àwùjọ tí ó jinlẹ̀ nínú igbésí-ayé èmí àti àwùjọ.

Nítorí idí eyí, a gbòdò ṣe àyèwò rẹ̀ lábẹ̀ imọ̀ àṣà tirẹ̀ àti àkópọ̀ iṣe ọ̀nà rẹ̀; kì í ṣe lábẹ̀ àfowókọ̀ dièdiè ti iwọ̀-Oòrùn.

Reality gégé bí Eré Ibànúje

Ní fífi orin yìi hàn gégé bí iṣe eré kan tí ó dá lórí ìjìyà akíkanjú, pàápàá jùlọ̀ nípasẹ̀ àwọn ìrírí ibànúje tàbí ifarapa ọkàn tí ó ṣelẹ̀ sí Ayíndé, iwádìi yìi fi orin *Reality* yi sí ipò kan náà pèlú àwọn iṣe ewì gígùn bí *Iliad* ti Homer, *Paradise Lost* ti John Milton, àti *Aeneid* ti Virgil—àwọn ewì itàn gígùn tí n ṣàlàyé ìrírí ibànúje, iṣubú tàbí ikú akíkanjú, pèlú àwọn eroja pàtàkì eré ibànúje Greco-Áfíríkà bii akíkanjú, “orin ewúré” (goat song), dithyramb, èdè gígá, àti àfihàn àṣà tó lágbára tí n fi iyì, iwúlò ẹ̀tọ̀, àti ìjinlẹ̀ iwà hàn.

Nítorí náà, ibànúje rẹ̀ (Barrister), bí ti Achilles, wà nínú ifarapa àifarawà (oxymoron): imọ̀ rẹ̀ nípa ayànmọ̀ tirẹ̀, gégé bí ó ṣe n sọ itàn ìrírí rẹ̀, àti iran ṣáájú ikú rẹ̀, tí a lè sọ pé ó ní ibáṣepọ̀ pèlú àìlera tirẹ̀ bí ifẹ̀ láti fi ọwọ̀ túbò fún (largess) àti bí iwà rere bẹ̀ẹ̀ ṣe dínkù, pèlú agbára ayé tí n ṣàkóso igbésí-ayé ènìyàn. Tàbí bí ti Aeneas, ẹ̀ni tí ibànúje rẹ̀ n jẹyọ láti inú ifẹ̀ aláìlódì àti ifaramó sí ojúṣe (pietas): sí àwọn oriṣa, sí àwọn ènìyàn rẹ̀, sí iṣe rẹ̀, àti sí ayànmọ̀ rẹ̀.

Ọrọ̀ “tragedy” wá láti inú ọ̀rọ̀ Giriki *tragoidia* (tragos = ewúré, oidia = orin). Aristotle nínú *Poetics* (orí 6) ṣàlàyé rẹ̀ gégé bí: ifarahàn iṣe kan tó ṣe pàtàkì, tó péye, tí ó sì ní iwọn kan... ní èdè tí a ṣe ẹ̀wà sí i... tí ó n fa ibànúje àti ibẹ̀rù, tí ó sì n mú imímọ̀ ọkàn (catharsis) wá.

Itumọ̀ yìi wá láti inú ìrírí Aristotle pèlú eré Giriki tí ó dá lórí àṣà Dionysus, àṣà koró, àti àwọn eré bí *Oedipus Rex*, *Antigone*, àti *Agamemnon*. Gégé bí Aristotle ṣe sọ, lára àwọn eroja méfà eré ibànúje, iwà akíkanjú jẹ́ kejì sí itàn (plot) ní pàtàkì. Nínú akíkanjú ni hubris (igbéraga ju), hamartia (àṣiṣe pàtàkì), àti nemesis (ídájọ̀) ti n ṣelẹ̀, tí ó sì n yọrí sí catharsis fún olùgbọ̀. Gbogbo àwọn eroja wọ̀nyí ni n mú agbára akíkanjú hàn, bó tilẹ̀ jẹ́ pé wọn tún n fa iṣubú rẹ̀.

Ìṣe Akíkanjú

Àwọn amòye bí Kendra Cherry (2026) sọ pé akíkanjú ni ẹ̀ni tí ó ṣe iṣe igboyà fún ànfààní àwùjọ, tí ó n mú igbésí-ayé àwọn mû dara sí i, tí ó sì n ṣàfihàn iye àti iwà rere àwùjọ. Diẹ̀ mû sọ pé akíkanjú dá lórí ojú-iwòye ẹ̀ni kọ̀ọkan.

Síbẹ̀, akíkanjú ní í ṣe pèlú iṣe igboyà tó n ran ènìyàn lówó, tí ó sì lè ní ewu. Ó jẹ́ ifarahàn irúbọ̀ ara ẹ̀ni fún idí rere. Franco àti Blau (2011) sọ pé akíkanjú jẹ́ ifarahàn iwà rere àwùjọ sí iṣe gígá, tí ẹ̀ni náà sì ṣetan láti fara da ewu tàbí irúbọ̀.

Frank Farley (2011) tún pín akíkanjú sí méjì:

- “**Big H**” – iṣe tó ní ewu gidì (bí ikú tàbí ifarapa)
- “**small h**” – iṣe ojoojúmọ̀ bí iranlówó àti idájọ̀ ọ̀dodo

Pèlú orin rẹ̀, Ayinde Barrister wà nínú méjèjèjì. Ó lo orin rẹ̀ láti sọrọ̀ lórí iṣelú, àṣà, iwà, àti èmí. Orin rẹ̀ jẹ́ àpapọ̀ orin àti itàn, tí ó fi hàn imọ̀ Yorùbá nípa iṣọkan ọ̀rọ̀, ilù, ijó, àti iṣe àṣà.

Reality gégé bí Orin Ewúré

Nínú àṣà Yorùbá, ewúré jẹ́ ẹ̀ranko irúbọ̀ fún àwùjọ. Òwe Yorùbá ní: “*Ojú ni màlúù n rò; ọ̀bẹ̀ kò dara ni ọ̀rùn*”—ifarabalẹ̀ ko tùmọ̀ sí ifaradà ifarapa. Nípa bẹ̀ẹ̀, orin

ewúré Dí orin ibànújẹ nítorí pé, ní ẹgbà tí wọn bá ń mú un lọ láti pa fún ẹbọ rírú, òrùn àrò á bò sí ní ẹnu. Ẹyí tùmọ̀ sí pé, òrùn àrò ni òrùn ewúré. Ewúré jẹ àpẹẹrẹ ẹni tí a ti yàn fún ẹbọ tàbí irúbọ. Òrùn àrò (òrùn indigo/dye) di àmì ikú tó ń bò tàbí ayànmọ tí kò seé yẹ. Nígbà tí ewúré bá ti ń gbọ òrùn àrò, ó dà bí ẹni pé ó ti mò pé a ń mú un lọ sí ibi ipaniyan fún ẹbọ. Nítorí náà, orin náà di orin ibànújẹ, nítorí ó ń sàfihàn ìmọlára ibànújẹ àti ìmọ pé ikú ti sún mólé. Nínú *Elesin Oba àti Ikú (Death and the King's Horseman)* ti Soyinka, orin yìi hàn gbangba. Ó tún sọ nípa “ẹyẹ Not-I” tí ń jẹ àmì ikú. Ìrírí yìi jẹ kíkún fún ibànújẹ àti ifarapa ọkàn. Orin ibílẹ̀ Elesin ní Oyo tún fi hàn pé:

Are iku ni
Kee soun erin O!
Ere iku ni
Kee soun erin O Lala!
Aiye to ba wun lo le je Lala!
Aiye to ba wun O lo le je Are iku ni
Kee soun erin O! (Yerima, 2009: 14)

Ìtumọ̀ rẹ̀ fi hàn pé ikú kì í se eré; ó jẹ ohun ti ó jinlẹ̀.

Nínú àṣà Afíríkà, orin ewúré jẹ orin iyàsọtọ̀ tí a fi ń sọ ìtàn ikú pèlú ohun èlò orin bí àrò, ẹ̀kẹ̀rẹ̀, àti dùndún. J.P. Clark (1961), nínú *Orin Ewure (Song of a Goat)* tún ṣàlàyé ibànújẹ yìi: ewúré tí ń sun ekún, tí ń kú—àmì irúbọ akíkanjú ni. Nípasẹ̀ **ORUKORERE**, a ri wípé ọrọ̀ orin náà kún fún ìjinlẹ̀, ìwọn ìtàn, àti itẹ̀wọ̀gbà ìrora rẹ̀. Ó ní:

Mo gbọ̀dò wá a, ewúré akọ náà;
ohùn ẹ̀kún rẹ̀ wà káàkiri gbogbo ibikíbi, sé ẹ̀ ọ̀ gbọ̀ ní?
Ó kún gbogbo ilẹ̀ yìi: mo ní, sé ẹ̀ ọ̀ lẹ̀
gbọ̀ ẹ̀kún ewúré kékeré náà?
Èjẹ̀ ń jáde lára rẹ̀ dé ikú.
I must find him, the he-goat;
His cry is everywhere, don't you hear it?
It is all over the house: I say, can't
You hear the poor billy bleating.
It's bleeding to death.

Léyìn náà, ó tún ṣàlàyé idí tí ẹ̀dà yìi fi ń ké:
Léyìn náà, ó tún ṣàlàyé idí tí ẹ̀ranko yìi fi ń ké:
“È gbọ̀, ẹ̀kún náà tún ń padà dé! Ó dá mi lójú
pé ẹ̀kún ti di ẹ̀ranko talaka náà mú ṣinṣin.
A gbọ̀dò gba ẹ̀ranko talaka náà là.” (15)
There goes the cry again! I am sure
A leopard has the poor thing in his grip.
We must save the poor brute.” (15)

Àpẹẹrẹ ewúré nínú àyọkà yìi jẹ àmì ẹbọ isin àti ẹbọ itàn. Ó dúró fún ifarapa mímọ̀ tí a ń fi se irúbọ, níbi tí akíkanjú eré ibànújẹ (tragic hero) ti ń jiyà gidigidi gégé bí ẹran ẹbọ. Àpẹẹrẹ ẹ̀kún náà tún apeere iku ti o fe pa. Nítorí náà, ewúré yìi ń se àfihàn ìrora mímọ̀ àti ibànújẹ àgbàyanu tí a ń lo láti mú itẹ̀lọ̀rùn ọkàn (catharsis) wá fún àwọn olùgbọ̀ tàbí olùkà.

Reality gégé bí Orin Ìbànújẹ

Reality tún jẹ *dithyramb*—orin ìbànújẹ tí ó kún fún ifarahàn ìmọ̀lára. *Webster Dictionary* (2026) ṣàlàyé *dithyramb* gégé bí orin tí ó lágbára, aláìlòdì, tí ó kún fún ìtara. Ní ipilẹ̀, *dithyramb* jẹ orin Gíríkí fún Dionysus. Aristotle sọ pé ó jẹ ipilẹ̀ eré ìbànújẹ. Plato sì rí i gégé bí orin tí imísí n darí. Nínú àṣà Áfíríkà, *dithyramb* jẹ orin ikoró mímọ̀—orin iyin àti ìbànújẹ. Ó jọ orin ewúré Yorùbá (*orin-aro*). *Reality* Barrister dàbí *dithyramb* Bacchylides, nítorí pé ó jẹ ijíròrò láàárín akọ̀rín kan àti egbé rẹ̀ (egbe), tí n fí agbára ìmọ̀lára hàn.

Gégé bí Laura Sheils (2025) ṣe sọ, orin ikoró mímọ̀ ṣi n ṣe pàtàkì lónìí, nípa fífí ọ̀nà tuntun darapọ̀ mọ̀ àṣà atijó. Ní iparí, *Reality* jẹ iṣẹ̀ orin tí ó kọjá àfihàn orin lasan; ó jẹ eré ìbànújẹ gidi tí ó darapọ̀ àṣà Gíríkí àti Yorùbá, tí ó sì fí Ayinde Barrister hàn gégé bí akíkanjú ìbànújẹ tí ó mọ̀ ayànmọ̀ rẹ̀, tí ó sì kọ orin ikú tirẹ̀ gégé bí orin ewúré.

Itupalẹ̀ Ìwádìí

Nípa ijíròrò eré ìbànújẹ, Aristotle ni ẹ̀ni àkókó tó fí itúmọ̀ àti ilànà rẹ̀ kalẹ̀ nínú *Poetics*, níbi tí ó ti sọ pé eré ìbànújẹ jẹ “omọ̀ tí ó jáde láti inú imúṣẹ̀ láitèsí (improvisation) ti adarí àwọn orin *dithyramb* koró” (Brockett & Hildy, 2003: 13). Gégé bí itúmọ̀ rẹ̀, eré ìbànújẹ jẹ àfihàn iṣe kan tó ṣe pàtàkì, tó péye, tí ó sì ní iwọn kan... ní èdè tí a ṣe ẹ̀wà sí i... tí ó n mú ìbànújẹ àti ibẹ̀rù dide, tí ó sì n yorí sí imímọ̀ ọ̀kàn (catharsis).

Lábẹ̀ imọ̀ yí ni a ti ṣe àtupalẹ̀ *Reality* gégé bí iṣẹ̀ tí ó ní àkópọ̀ onírúurú, tí ó n ṣe àfihàn jìnlẹ̀ iṣe àti àṣà Yorùbá. Àwọn àfojúsùn wònyí ni a pín sí àwọn egbé ìbànisọ̀rọ̀ tí ó jọ ara wọn:

-
- i. ọ̀nà ìbànisọ̀rọ̀ (communicative mechanism),
 - ii. àfihàn ẹ̀mí àti iṣe àṣà,
 - iii. ọ̀nà itàn àti imúlò (narrative/pragmatic),
 - iv. ọ̀rọ̀ idájọ̀ àti itójú,
 - v. àfihàn ìmọ̀lára àti itànjí,
 - vi. àti ọ̀nà itẹ̀numọ̀ ara ẹ̀ni.

Aristotle tún sọ pé eré ìbànújẹ ní eroja méfà: itàn (plot), iwà (character), èdè (diction), irònú (thought), àfihàn ojú (spectacle), àti orin (song), tí ó fí itàn sí ipò àkókó. Èyí fí hàn pé eré ìbànújẹ dá lórí iṣe ju ènìyàn lọ. Àwọn ọ̀nà bí *peripeteia* (ìyípadà ayànmọ̀) àti *anagnorisis* (ìmọ̀lára itànjẹ) ni n yorí sí iṣubú akíkanjú.

Síbẹ̀, Aristotle tún fí hàn pé iwà akíkanjú ṣe pàtàkì. Akíkanjú ìbànújẹ sàbà jẹ ẹ̀ni gígá ní awùjọ—ọ̀ba, olóyè, tàbí ẹ̀ni tó ní ipa. Barnett àti Cain (2006) sọ pé akíkanjú “gòkè ju àwọn mûi lọ, ṣùgbọ̀n ó san owó náà pẹ̀lú iyè rẹ̀.” Dasylyva (2004) sì sọ pé àwọn eroja méta ni n dá akíkanjú ìbànújẹ: agbára àjẹ̀jì (supernatural), awùjọ, àti àìlera ara ẹ̀ni (hubris).

Mark W. Roche (2006), ní fífí ọ̀rọ̀ Hegel hàn, sọ pé eré ìbànújẹ ṣelẹ̀ nígbà tí akíkanjú bá dide fún ọ̀títọ̀ kan, ṣùgbọ̀n ní ṣe bẹ̀, ó tún tako ọ̀títọ̀ miiṣà tó jẹ gidi, tí ó sì yorí sí iṣubú rẹ̀.

Ní imọ̀ yí, Ayinde Barrister jẹ akíkanjú ìbànújẹ nínú *Reality*, nítorí pé, gégé bí Dasylyva ṣe sọ, ó jẹ ẹ̀ni gígá tí ijìyà ṣe imúra rẹ̀, tí ó sì di mímọ̀ kúrò nínú àṣiṣe rẹ̀ bí ifẹ̀ púpọ̀ (largess) àti igbàgbọ̀. Gégé bí akíkanjú Aristotelian, “kò ní ànfààní kejì”—ó kú. Christofer Broker tún sọ pé akíkanjú gbódò fí hàn pé ó n ṣiṣẹ̀ fún ohun tó ju ara rẹ̀ lọ, pé ó ní agbára inú, ipinnu, àti imọ̀ kedere nípa ohun tí ó yẹ kí ó ṣe.

Ọ̀nà Ifi Ilù B́anisòrò nínú *Reality*

Òwe Yorùbá kan sọ wípe, “Kò sí ẹ̀ni tí ó mọ̀ èdè àyàn bí ẹ̀ni tí ó mú kópa rẹ̀ dání.” Èyí tùmọ̀ sí wípe, àyàn nikan lo mọ̀ èdè ti oun pe ni ilu lilu. Nnigba miran, ẹ̀wẹ̀, ẹ̀ni tó wà nínú àṣà, ti o sì mo asa na le ni eti ati óye èdè ilù jinlẹ̀ lati mo itumo re. Èyí tí ó tùmọ̀ sí wípé, a kì í gbọ̀ ilù kí á má mọ̀ ohun tí ó n wí. Sùgbón, kì í ṣe gbogbo ọ̀mọ̀ Kò-Òtú-Òjirẹ̀ ló mọ̀ èdè Àyàn. Èyí ló dá Ifá fún ọ̀we miràn tí ó sọ wípé, “Bí ọ̀we bí ọ̀we la n lu ilù àgídígbò. Ọ̀lọgbón ni n jọ́ ó; ọ̀màrán ni sì n mọ́ ó.”

Nínú *Reality*, Barrister lo dùndún (ilù tí n sòrò) gégé bí ọ̀nà ib́anisòrò jinlẹ̀, nípasẹ̀ ọ̀we, àfowókọ (metaphor), àti ààmì (symbolism). Ohun tí a pè ní *drumcommunication* (ib́anisòrò pẹ̀lú ilù) ni lílo èdè ikóòdù láti fi ránsẹ̀. Àwọn onílù—gégé bí Soyinka ṣe pè wọn ní “Praise-Singer”—lo àwọn ilù bí dùndún, bàtá, sákàrà, gbedu, àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ, pẹ̀lú àwọn ohun èlò mii àti ohun èlò iwọ̀-Oòrùn, láti ṣàfihàn irinàjò akíkanjú sí ikú. Àpẹ̀rẹ̀ ni:

Oké gà j’òké!
Alayinde ga ju wọn lọ;
Oké gà j’òké!
Gbangbangba l’áṣá n tà!”

Itumọ̀ rẹ̀ fi hàn igberaga àti ifarapamọ̀ ibèrù. Ó jẹ ọ̀nà ib́anisòrò tí ó n fi agbára hàn, sùgbón tí ó tún lè jẹ ibànújẹ tàbí ibèrùbòjò tí ó fi ara pamọ̀ nínú ọ̀kàn ayà rẹ̀. (repression). Ọ̀we Yorùbá kan sọ wípé, a kókó máa n ṣe ojo kí a tó ṣe akín. Sùgbón, ohun tí iwádíí orin yí fi hàn ni wípé, akín ni Ayindé ṣáájú ṣe kí ó tó ṣe ojo. Èyí tí ó ṣe àfihàn ọ̀we Yorùbá kan ti o wípé: “A kì í pe ara ẹ̀ni ní akíkanjú; iṣẹ̀ ẹ̀ni ló máa n pe ni bẹ̀ẹ̀.” Gégé bí imọ̀ ọ̀pọ̀lọ̀ ṣe sọ, ifarapamọ̀ yí jẹ ọ̀nà idáàbòbò ọ̀kàn—ìgbimọ̀ tí ọ̀pọ̀lọ̀ fi n pa ìrora mọ̀ láì mọ̀. Itúnrarẹ̀ àwọn ọ̀we àti àfihàn yí n ṣiṣẹ̀ gégé bí:

imúlò àkópò orin,
itenumọ̀ imòlára,
ìfihàn ibèrù, ikilò, àti igboyà.

Barrister tún lo ọ̀we mii, “Ọ̀rò tí n sòógófà ló n sòrùn, Tó n sòógójì náà ló n se’gba...” Èyí fi hàn pé ibànújẹ ẹ̀ni kàn lè kan gbogbo àwùjọ.

Ọ̀we yí ṣàlàyé pé nínú àṣà Áfíríkà, ibànújẹ kì í ṣe ti ẹ̀ni kan soṣo. Ó jẹ ohun àwùjọ. Àyànmọ̀ ẹ̀ni kàn ní ipa lórí gbogbo ènìyàn. Gégé bí Dápò Adélùgba nínú iṣẹ̀ iwádíí Dasylyva (2007) ṣe sọ, eré ibànújẹ Áfíríkà n fi àkíyèsí sí ibáṣepò láàárín ènìyàn, àwùjọ, àti ayé, (69-70). Íparun kì í jẹ nitorí àṣiṣe ẹ̀ni kàn soṣo, bí kò ṣe nitorí ìjàmbá àárín ènìyàn àti àyíká rẹ̀. Nípa bẹ̀ẹ̀, Barrister n sọ pé, ohun tí ó bá ṣelẹ̀ sí oun, gbogbo àwọn tó jomọ̀ rẹ̀ yóò ní ipa nínú rẹ̀. Èyí ni Ahmed Yerima (2009) tẹ̀numọ̀ pé, “ìṣe ibànújẹ àti iyọ̀rísí iṣe bẹ̀ẹ̀ lórí akóni àti àwọn olùgbọ̀ jẹ ohun tí a pín pọ̀,” (19). Ní iparí, *Reality* jẹ eré ibànújẹ Yorùbá tí ó darapọ̀ imọ̀ Gírikí àti Áfíríkà, tí ó sì lo ilù, ọ̀we, àti orin láti fi hàn irinàjò akíkanjú sí ayànmọ̀ ikú—nígba tí ó tún n kó gbogbo àwùjọ sínú ìrírí náà.

Ọ̀nà Itàn àti Imúlò

Ola Rotimi (1975), nínú *The Gods Are Not To Blame*, sọ itàn “ìjàkadì” àti ìṣòro ènìyàn gégé bí ohun tí ó bèrẹ̀ láti ibí (3), tí ó n tópa irinàjò ènìyàn láti ibí, kojá àwọn iponjú àti ìrírí burúkú, dé iparí ibànújẹ rẹ̀. Ní irú ọ̀nà kan náà, Sikiru Ayinde Barrister lo ìrírí ara ẹ̀ni àti itàn ìgbésí-ayé (lived struggles) pẹ̀lú àwọn ọ̀nà itàn Yorùbá bí ikísà, iyèrẹ̀, àti irẹ̀gún, láti sọ itàn ìjàkadì ènìyàn—bóyá ti ara rẹ̀—sùgbón ó bèrẹ̀ níbi tó jinlẹ̀ ju ti Rotimi lọ.

Ó tún lo ọ̀nà tí ó jẹ̀ àfihàn isẹ̀ rẹ̀: yíyí padà láàárín èdè Gẹ̀ẹ̀sì àti Yorùbá, pẹ̀lú àwọn àfowókọ ohùn (accent) oríṣííríṣí (Nàìjíríà, Gẹ̀ẹ̀sì ilẹ̀ Gẹ̀ẹ̀sì, àti Amẹ́ríkà), láti bá àyíkà àwùjọ mu: “Ladies and gentlemen, lend me your ears... a ti gbọ́ lábáré èyí tí mo tún gbé dé.”

Gégé bí Barber àti Waterman (1995: 241–242) ẹ̀ sọ, orin Barrister jẹ̀ àpapọ̀ (eclectic) tí ó darapọ̀ ọ̀rọ̀, orin, àti àwòrán, tí ó ń sàfihàn àkópọ̀ àṣà láti Yúróòpù, Amẹ́ríkà, àti Áfíríkà. Ní idáhùn, awon elegbe àti Barrister fúnra rẹ̀ dáhùn papọ̀:

Adeyinmika Olokun ola,
Ayinde Ogun Bariwonder...
If you wanna see Bariwonder,
you gonna see wonderful!
K’orin tó fẹ́ kọ, ẹ́ aléyẹ rẹ̀ k’arayé gbọ́!

Ẹ̀gbọ̀n kí ó tó tẹ̀síwájú, ó bèrẹ̀ àdúrà, “Èkókó bá mí tẹ̀wọ̀ àdúrà yìi o... gbogbo yín lè máa bí ọ̀mọ̀ yé, à gbògbò yíá pẹ̀lú ọ̀mọ̀ rẹ̀...” Àkókó ìbèrẹ̀ yìi (prologue), tí Richard Schechner pè ní *transport*, jẹ̀ ọ̀nà eré tí ń mú olùgbọ̀ wọ̀ inú ìrírí kan tí ó kún fún ifarahàn ìmọ̀lára, tí ó ń dá ìbèrù ikú ènìyàn sílẹ̀, tí ó sì ń mú ifọ̀kànsìn gígá ẹ̀lẹ̀ nínú orin.

Schechner (1977) sàlàyé isẹ̀ yìi gégé bí ìrìnàjò láàárín àtẹ̀jádé méjì: àṣà/ìṣe (ritual) àti eré itẹ̀lọ̀run (entertainment), tí ó pè ní “performance.” Ó sọ pé iyipadà yìi ń lọ lọ̀rọ̀, tí isẹ̀ sì máa ń wà nínú isipopada aláàyè:

láti ẹ̀ ohun ẹ̀lẹ̀ àti láti ẹ̀ eré,
láti wá itumọ̀ àti láti fi àkókò kọ́já,
láti yí ara ẹ̀ni padà tàbí láti jẹ́ ẹ̀ni tí a jẹ́,
láti farahàn tàbí láti fi ara pamọ̀.

Nípasẹ̀ ìmísí Victor Turner, Schechner tún sọ pé “ere itage àwùjọ” (social drama) jẹ̀ ọ̀nà tí a fi ń sàfihàn ìjà àti ifarapa ènìyàn. Ní irú isẹ̀ bẹ̀, àwọn ènìyàn kì í ẹ̀ pé wọn ń ẹ̀ nńkan nńkan, wọn tún ń fi hàn pé wọn ń ẹ̀ e—ìṣe náà di ohun tí a ẹ̀ fún olùgbọ̀. Nítorí náà, nígbà tí Barrister ń bèrẹ̀ pẹ̀lú: “Ladies and gentlemen, lend me your ears...” ó ń pe olùgbọ̀ wọ̀ inú àyè ààrin (liminal space), ibi tí àṣà, eré, àti ìmọ̀lára padé. Èyí tùmọ̀ sí pé, nínú *Reality*, àwọn akọrin àti olùgbọ̀ jọ ń wọ̀ inú ìrírí kan tí kò ẹ́é yà sí méjì—ààrin ayé gidi àti ayé àṣà—níbì tí itàn, orin, àti isẹ̀ ẹ̀ di ohun kan ẹ̀sọ. Ní títẹ̀síwájú itàn rẹ̀ nípa ìjàkadì ènìyàn, ó sọ pé ìjàkadì ọ̀kúnrin/obínrin bèrẹ̀ láti inú iyá; pé ní ọ̀jọ̀ àkókó tí oyun bá ẹ̀lẹ̀—tí ó fi àfowókọ sàpẹ̀júwe gégé bí “ọ̀jọ̀ tí ọ̀mọ̀ fi ẹ̀rù sínú ọ̀kọ̀, tí ó ń bèrẹ̀ ìrìnàjò sí ayé”—nígbà tí ọ̀mọ̀ náà bá dé inú iyá, ó ti bèrẹ̀ sí ní ní ọ̀tá. Ó tẹ̀síwájú pẹ̀lú itàn náà pẹ̀lú isòkan isẹ̀ ọ̀nà àti itòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ eré, nípa fífí ìrírí ara ẹ̀ni hàn gégé bí itàn tí ń lọ ní ìpele-ìpele, nínú ohun tí Victor Turner pè ní “àwọn ìpele isòro tàbí àìlera (disharmonic process) tí ń ẹ̀lẹ̀ nínú ìjà,” (1974: 37–41; nínú Schechner, 1977: 187).

Gégé bí Turner ẹ̀ sàlàyé (gégé bí Schechner ẹ̀ tọ́ka sí), eré àwùjọ ní ìpele mẹ́rin:

1. Ifarapa ilànà (Breach): iparun ibáṣepọ̀ àwùjọ tí ó ti dá lórí ilànà;
2. Ìjàmbá (Crisis): ifarapa náà ń gbooro, tí ó sì ń di isòro gbangba—ìpele ààrin (liminal) tí ń dá ipinnu dúró;
3. Itọ́jú/Ìmúlò àtúnṣe (Redressive action): láti inú ìmòrán ẹ̀ni kọ̀ọkan dé idájọ̀ àwùjọ tàbí isẹ̀ àṣà, tí ń gbimọ̀ láti tún ibáṣepọ̀ ẹ̀;
4. Ìparí (Reintegration tàbí Schism): àwùjọ lè tún darapọ̀ tàbí kí iyapa di mímọ̀.

Ilànà yìí fi hàn pé idàgbàsókè àṣà èniyàn sáà n wá láti inú ijà àti iyapa—ohun tí Schechner pè ní *schismogenesis*—gégé bí a ṣe rí nínú *Reality*.

Nítorí náà, ọ̀nà eré tí Barrister lo nínú orin yìí jẹ́ ohun tí ó ní ifarahàn púpọ̀. Ifarahàn iṣe àtúnṣe (redressive form) tí ó lo jẹ́ gégé bí itúnṣe iṣe kan lórí pẹ̀pẹ̀—nípasẹ̀ monologue àti dialogue—nítorí pé eré fúnra rẹ̀ jẹ́ àfihàn iṣe ayé. Àkópọ̀ yìí tún jẹ́ ohun tí a rí nínú iṣe àwọn onkòwé Yorùbá bí Wole Soyinka, Ola Rotimi, àti J.P. Clark. Ó lè jẹ́ èyí ló fà á tí Wole Soyinka (1976), nínú *Myth, Literature, and the African World*, fi sọ pé: iwádìí itumọ̀ eré ibànújẹ̀ jẹ́ irinàjò èniyàn láti lóye àwọn irírí jinlẹ̀ tí kò rọ̀rùn láti ṣàlàyé; àti pé ibànújẹ̀ ni ohun tí ó n pe èniyàn padà sí orísun ara rẹ̀—ààyè tí imọ̀lára àti imọ̀ èniyàn ti dá pọ̀. Ní imọ̀ yìí, *Reality* kì í ṣe orin lasan; ó jẹ́ eré ibànújẹ̀ tí ó n tọ́pa irinàjò èniyàn láti ibí, kojá iṣàkádì, dé iparí ayànmọ̀—nígba tí ó tún n fi hàn pé irinàjò yìí jẹ́ ohun tí gbogbo èniyàn ní ipín nínú rẹ̀.

Ọ̀rọ̀ Idájọ̀ àti Itójú

Nínú orin yìí, ọ̀rọ̀ idájọ̀ àti itójú (evaluative and therapeutic speech) n hàn nípasẹ̀ ibínú, ikilò, ibínú itenunmọ̀ (scolding àti berating), ikilò iwà, àdàbí (idájọ̀ iwà tàbí àfiwe itúnṣe), àti egún (èkún/èpè). Gbogbo wònyí n ṣiṣẹ́ gégé bí ohun èlò ikóni àwùjọ̀ àti itósónà iwà, tí ó sì tún n jẹ́ kí gbogbo àkópọ̀ orin náà ní ijinlẹ̀ eré àti itumọ̀ iwà.

Ó tún n ṣàfihàn iwà Ayinde Barrister àti apá kan ti iwà èniyàn lápapọ̀, pẹ̀lú itàn kan tí ó ní ibàṣepọ̀ pẹ̀lú àkòrí orin náà—*Reality*—tí ó tún lè rí gégé bí itàn ibànújẹ̀ (tragedy) ti Sikiru Ayinde Balogun àti èniyàn lápapọ̀. Nípasẹ̀ irònú eré bii *dramatic irony*, *onomatopoeia*, àti àfowókọ̀ (symbolism), orin náà tún n lo ọ̀nà ifipamọ̀ itumọ̀ jinlẹ̀ tí n ṣe àfihàn itumọ̀ miiran tí ó yàtò sí ohun tí a gbọ̀ níta gbangba. Ayinde Barrister, léyìn tí ó ti gbàdúrà fún ibimọ̀ àléléwu fún gbogbo “alaboyún”, yí padà láti kilò àti láti bú iwa búburú Ifiyénúsata ati àyonúsi tí àwọn èniyàn máa n ṣe sí aboyún tí n jìyà irora oyun. Ó sọ pé:

Nígba tí aboyún bá n kojá, tí ó sì n fi irora rẹ̀ hàn, àwọn èniyàn máa bèrẹ̀ sí ní sòrò rẹ̀: “Ta ló rán an sí irinàjò oyun yìí? Nígba tí ó n gbádùn ifẹ́ ṣáájú oyun, ta ló rojọ̀ sí?” Wọn máa n pè é ní orúkọ ibínú, wọn sì máa wí pé: “àlákórí, onírànú, kí ló n jẹ́ kó n rẹ̀ é ní irora yìí?” Wọn máa tún fi àpẹ̀rẹ̀ ẹ̀ranko hàn: pé ewúré, àguntàn, àti adìe máa bí ọ̀mọ̀ lópòlópò lálakùnà, nítorí náà kí ni iyàtò aboyún èniyàn? Sùgbón léyìn tí obìnrin bá bí ọ̀mọ̀, àwọn ẹ̀ni kan náà ni yóò kókó yò fún un, yóò sì yìn ín. Bí ọ̀mọ̀ náà bá sì lẹ̀wà, wọn tún máa bèrẹ̀ ifojúsónà miiran—bí idí tí ọ̀mọ̀ fi wá sí ilé talaka tí ilé ọ̀lórò wà. Wọn gbàgbé pé Ọ̀lórùn tí dá ẹ̀nu, ló tún dá ohun tí ẹ̀nu máa jẹ́. Bí itàn ṣe sọ, ẹ̀yẹ vulture kì í ṣàà kú ebi tí tí di alẹ́.

Nípa fifi irírí yìí hàn gégé bí ti ara rẹ̀, Barrister lo orúkọ iyìn, àpẹ̀júwe, àti itenunmọ̀ ara ẹ̀ni (self-appraisal) tí ó fi hàn pé ó ga ju ipele ará ilú lọ nínú agbékálẹ̀ iwà, agbára, àti iyàtò. Àwọn àfihàn yìí ló tún n mú iṣubú akíkanjú di ohun tó ní imọ̀lára jinlẹ̀. Ó sọ pé, “Ìtèsíwájú Ifá ni fún Sikiru mi Ayinde o, Ololade Barusati, Adeyimika Bary Wonder, Olanbiwonninu Mr. Fuji.” Èyí yí padà sí imọ̀lára àti ibèrẹ̀ idárayá ọ̀kàn níbi tí ó ti sọ pé, “Èni tí aráyé rò pé kò lè kọ̀ agọ̀, sùgbón tí iyípadà ayànmọ̀ fi di ẹ̀ni iyanu Ọ̀lórùn, Ayinde Agbajelola!” Ní ipínnu, ọ̀rọ̀ idájọ̀ àti itójú nínú *Reality* kì í ṣe fún itàn ibànújẹ̀ nìkan, sùgbón ó tún jẹ́ irinṣẹ́ itósónà iwà, ikóni àwùjọ̀, àti itupalẹ̀ iwà èniyàn, tí ó sì n fi hàn pé ibànújẹ̀ akíkanjú kì í jẹ́ ohun ẹ̀ni kan ṣoṣo, sùgbón ohun tí gbogbo àwùjọ̀ n kópa nínú rẹ̀.

Ifihàn Imọ̀lára àti Imúlò Irònú

Èdè akíkanjú nínú eré ibànújẹ̀ sáà máa n ga, ó sì kún fún àfihàn iwà àti ipele àwùjọ̀ ẹ̀ni tí n sòrò. Ó n lo èdè ewì, iwà pípé, àti itenunmọ̀ iwà láti ṣàfihàn ibànújẹ̀, igbéraga, imòrán, irora, àti imúlò iwà, pẹ̀lú ètè láti fa itélórùn àti ibànújẹ̀ kó mó ọ̀kàn

olùgbọ. Nítorí náà, Ayinde Barrister n fi imọlára rẹ hàn nípàsẹ itàn, ìkìlò, ipè (invocation), igbàgbọ, àdúrà, imúlò àpẹẹrẹ (evidence-based assurance), ibẹ̀rù-ọkàn (appeal), àti ipè irànlówọ (pleading), tí ó sì n tú ihùwàsí aláìlera rẹ (hamartia) hàn—èyí tí ó n bá imọlára àti imò iwà olùgbọ lókàn mu. Gégé bí Ahmed Yerima (2009) ẹ sọ, irú imọlára bẹẹ “máa n ẹlẹ̀ nínú ijàkadì akíkanjú lòdì sí agbára tí ó n tako rẹ” (15).

Gégé bí Odewale nínú *The Gods Are Not To Blame* (Ola Rotimi, 1975: 5-7), Barrister tún rántí irinàjò isòro rẹ: bí ó ẹ ẹ́sẹ̀ gégé bí “conductor” ọkọ, “motor-boy” ní Nigerian Brewery, tí ó sì n pín ọtí fún oníbààrà. Ó sọ pé kò sí ẹni tó rántí rẹ, kò sí ẹni tó fíyesi rẹ. Ó tún rántí iyá rẹ tí n ta ata láti wà l’àyà, àti bí iyá ẹ wà nínú igbésí-ayé wọn—nígba tí ó n jẹ ọúnjẹ láìní ẹran tàbí ẹja, tí kò sí ẹni tó bẹ̀rù irora wọn. Sùgbón nígba tí ayé yí padà, tí ó sì di ẹni aseyorí, ó fi gbogbo rẹ kún fún iyin Ọlórún. Ní àkókò yìí, imọlára rẹ di ibínú, ipè, ifòròwánilẹnuwò, àti àfowókọ ibànújẹ sí ẹnikẹni tí yòò di idèná fún ayọ rẹ. Nípa imòràn, ó kílò pé ẹni tí ó ní ikanra iní (stinginess) nínú idílẹ̀ kò yẹ kí a fi ibínú kàn án; dipo bẹẹ, kí a ẹ́sẹ̀ takuntakun ju kí a máa retí irànlówọ. Ó tún tọka sí Owe 10:22 nínú Bíbélì pé: “Ìbùkún Ọlórún ló n jẹ kí ènìyàn di ọlórò láìsí irora púpò.”

Imọlára rẹ tún kún fún igbàgbọ, ifòkànsin, imúlò àpẹẹrẹ itẹ̀lórún, ibẹ̀rù-ọkàn, àti ipè irànlówọ. Ó lo àpẹẹrẹ ẹyẹ *Elulu* láti ẹ̀fihàn pé ẹni tí ó n pè ọjò lẹ̀ parun nínú ọjò tí ó n pè fúnra rẹ.

Ìfihàn Èmí àti Ìṣe Àṣà

Àwọn ifihàn èmí àti ṣe àṣà nínú orin yìí n hàn gégé bí àdàpọ̀ iwúre (iwúre), ipè (invocation), àti ṣe isòrọ̀ agbára (incantation), tí ó fi hàn pé irírí akíkanjú kì í ẹ ti ayé ara nìkan, sùgbón ó tún kún fún itumọ̀ èmí àti metaphysical. Wọn n lo **ase, afose, egún, epè, ofo, igèdè, àti àyajọ** gégé bí apá àfihàn ibànújẹ àti agbára isòrọ̀.

- i. Incantation (Ofò / Ògèdè): “... t’ẹ bá lọ kón idin nínú iyọ, ojú yín a máa pọn; ipònrí ẹ̀pọn, ó di ẹni kó tó pọn; ipònrí ajá kan kí í jẹ ifun okètè.”
- ii. Invocation (Ipè): “L’agbára Ọlórún o, l’agbára Alawurabi, n ó jẹ yín mọ ayé! Ẹlédá Ogere Sibau, omu aya Odere Sibau...”
- iii. Metaphor (Àpẹẹrẹ itumọ̀): “... kí ẹ sọ ara yín di oba oponiyeri; ... kí ẹ sọ ara yín di Shark, oba ẹja...”
- iv. Symbolism (Àfihàn àmì): omi agbon, omi okun alágbálùgbú, igi elégún, àkò alángbà
- v. Curse (Ègún): “alájóbí a dá ẹjó!”

Ní ipinnu, àwọn ifihàn imọlára àti èmí wònyí nínú *Reality* n jẹ kí orin náà kojá itàn igbésí-ayé lasan; ó di eré ibànújẹ tí ó kún fún imọlára ijinlẹ̀, imò iwà, àti agbára èmí, tí ó n fi Ayinde Barrister hàn gégé bí akíkanjú tí irinàjò rẹ jẹ àfihàn ijàkadì ènìyàn lápapọ.

Àwọn Ọnà Ifarahàn Ara àti Itenumọ Ara

Ayinde máa n lo ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ọ̀nà itẹ̀ni-lókàn tàbí igbara-eni ní yànjú (self-encouragement), igbéraga, ifarahàn agbára (audacity), ìkìlò tàbí ifòròyà (threats), àti ifarahàn igboyà tàbí igbàgbọ nínú agbára àjẹ̀jẹ̀ tàbí awùjọ, èyí tí ó fi n ẹ̀sẹ̀kọ̀so àṣe àti ifarahàn rẹ. Fún àpẹẹrẹ, ó ní: “gégé bí ọmọ Yorùbá, ọmọ Odùduwà, mo mò pé ewé n jẹ, oogun n jẹ... fún àwọn tó mò lílò rẹ! A mò mo ni kinin kan ti ọ ju oogun lọ...”

Níbi yìí, bó tilẹ̀ jẹ pé ó jẹwọ agbára òògùn àti isẹ̀dà àṣe (black magic), gégé bí ọmọ Yorùbá, ó tún sọ pé ọ̀nà ní ohun tí ó lágbára ju agbára bẹẹ lọ. Èyí ní igbàgbọ rẹ nínú Ọlórún tí “ó dá ewé àti gbòngbò, pẹ̀lú àwọn tí wọn mò bí a ẹ n ló wọn,” tí a fi n pèsè òògùn tàbí jujú. Nígba tí ó n tẹnumọ igbàgbọ rẹ nínú Ọlórún, ó tún lo àpẹẹrẹ

àfihàn yìí: “Ìpònrí èpon, ó di ẹni kò tó ọpòn; ipònrí ajá kan kì í jẹ ifun okété. Ajákájá ẹ tó bá dánwò, a yá dúgbólùgì. Lésèké ni yóò yá wèrè, a máa gbó ká ayé.”

Àlàyé àfihàn yìí n fi Ayinde hàn gégé bí okété (ẹkúté igbó), tí gégé bí itàn àṣà Yorùbá ẹ sọ, jẹ ohun èlò tí a kò gbódò jẹ fún ajá. Ajá kankan tí ó bá gbiyànjú láti tako àṣẹ àgbáyé yìí, yóò ya wèrè. Nítorí náà, Ayinde n fi ara rẹ hàn gégé bí ẹni tí kò rọrùn láti borí, tí ifarapa sí i lè ní yà tó le gan-an.

Ayíndé ní Ibámu pẹ̀lú Àwọn Akíkanjú Kan tí Ewì Sọ Nípa Rẹ̀

Ayíndé gbé òfin Olórún àti igbàgbọ̀ rẹ ga ju àwọn agbára ohun ìmúlò ẹmí àjẹ̀jì tí óun tìkarare gbà wipé wọn jẹ àfihàn agbára ọ̀rún lọ; ó sì fara re hàn gégé bí alátaṁkò wọn. Àwọn akíkanjú kan ẹ irú nńkan bẹ̀. Fún àpẹ̀rẹ̀, nínú eré *Antigone* ti Sophocles, Antigone kó láti tẹ̀lẹ̀ àṣẹ Creon nítorí pé ó fi òfin Olórún àti ojúṣe isin mímọ̀ sí ipò gíga ju òfin ọ̀ba lọ. Ní iparí, Antigone pa ara rẹ, kó má bà a kú nípasẹ̀ idájọ̀ Creon. Síbẹ̀, kì í ẹ òun nikan ló jìyà igboyà rẹ; ilẹ̀ Creon pẹ̀lú ní ipa nínú àbájáde ibànújẹ náà. Bákan náà, Kurunmi nínú eré *Kurunmi* ti Ola Rotimi (1971), nípasẹ̀ fífí àṣà sí ipò àkókó ju ìmòrán àti oḡbón lọ, kó láti tẹ̀lẹ̀ àṣẹ Aláàfin Atiba. Yàtò sí pé iṣe rẹ di àkúnnya tó dá ijà ljàyẹ sílẹ̀, níbi tí ó ti pàdánù ọmọ rẹ márùn-ún, Kurunmi fúnra rẹ tún pa ara rẹ.

Nínú eré *The Gods Are Not to Blame*, ẹwẹ̀, Odéwálé tún ẹ irú igbéraga bẹ̀ pé:

Bí Arìgìsẹ̀gì
Bá ẹ igi tán,
Orí ara rẹ ló máa
Fi n rú. (72).

*When the wood-insect
Gathers sticks
On its own head it
Carries
Them, (72).*

Barrister tún teesiwaju si i ninu ihalẹ̀ pẹ̀lú ibínú gbigbona. Sùgbón, bóyá nígbà tí ó rántí pé ihalẹ̀ nikan kò ní tó, akíkanjú ibànújẹ wa tún wọ inú ìmúlò oḡbón ìmò-ọ̀rò, ìmò-ọ̀kàn, àti ilàna iwà rere tí a lè pè ní òfin ẹ̀san (Law of Karma) àti ibáṣepọ̀ gbogbo ohun aláayẹ̀ (interconnectedness). Owa nsọ leraléra pé, “O ẹ mí; ara rẹ ló n ẹ... Ẹni ná ika kan sí ọmọ ẹ̀lómíràn, mèsàn-án tó kù á jẹ ti olúwa rẹ!” Ohùn rẹ, tí ó n ẹ̀fihàn ẹni tí ó wà nínú iponjú tó le gan-an, iponjú tí n halẹ̀ mó ẹmí, tí ó sì n wá itúnú àti àwọn irànlówọ̀ lésẹ̀kẹ̀sẹ̀, kún fún iró ijàkadì lílẹ̀, àìlẹ̀ mí daradara (air malnutrition), àti ifókànsìn tí n dí bí ẹni tí n sọ orọ̀ pẹ̀lú isòro. Ó n pè àwọn agbára aile fi oju ri fún irànlówọ̀; ó n se iregun bi òun se jẹ ọmọ ẹgbẹ̀ wọn; ó sì n rántí ati pé, o tun ran won leti ifaramọ̀ rẹ sí wọn, ati bi oun ti se fun won ni onje won ẹyí tí a lè pè ní *irègún* nínú Yorùbá: itàn àtúntọ̀, fífí hàn, àti irántí àwọn agbára wònyí nípa iṣe rere tí ó ti ẹ sí wọn rí, pàápàá jùlọ nínú ẹbọ àti irúbọ:

Làti kékeré ni mo ti mò pé ẹ̀lẹgbé ni mí.
Mo dàgbà tán, mo sì n pèsè fún àwọn ẹ̀lẹgbéẹ̀gbé.
Wọn gba ẹbọ náà lówọ̀ mi, wọn jẹ ẹ.
Wọn ẹ àdúrà fún mi pé, ‘Gúnúngún kì í kú l’ẹwẹ̀, pé má pé l’áyé.
Iràn Akálàmàgbò kò ní ẹ aláì ló ẹgbàárùn-ún ọdún l’áyé.
Má pé l’áyé ju mother mi lọ....

Síbẹ̀, ipẹ̀ irànlọ́wọ̀ rẹ̀ dà bí ẹ̀sùn àìní ìmòrírí tàbí àimò ore, èyí tí ó lè bí èniyàn nínú. Yorubá bọ̀ wón ní, arísé ni Aríkà; Aríkà baba Ìrẹ̀gún. Fún idí èyí, ó, ẹ́ẹ̀ ẹ́ kí a jiyàn ní ọgbón pé àwọn agbára wònyí kó ipa kan nínú ikú re. Síkírù Ayinde Barrister kú ní ọdún mérénlélógórin (62), nígbà tí iyá rẹ̀ sì pé ọdún ọgórùn-ún mewaá (110). Èyí lè mú kí a bèrẹ̀ sí í ọ̀yẹ̀mẹ̀jì nípa agbára àwọn àdúrà tí àwọn agbára àjẹ̀jì, tàbí “àwọn iyá ayé” gégé bí Sesan (2023: 53–60) ẹ́ pè wón, ẹ́ fún un. Síbẹ̀, ó tún yẹ kí a sọra kí a má bà a dá idájọ̀ lésẹ̀kẹ̀sẹ̀, pàápàá jùlọ̀ tí a bá gbọ̀ gbogbo ọ̀rọ̀ àti àlàyé *irẹ̀gún* tí Ayinde lo, àti pẹ̀lú àwọn ẹ̀sùn tó lágbára tí ó fi kàn àwọn ẹbí rẹ̀. Fún àpẹẹrẹ̀, ó ní, “Wón gba ẹbọ nàà lówọ̀ mi, wón jẹ ẹ!” àti pé:

Bí owó bá ti n sàfẹrẹ̀ lówọ̀ olówó, ẹni tí ó ti n sà n fún, tí ó n fún ní nàrà mẹfà lójó ọjósí; tí iye n pòn lẹ. Tí ó bá di ẹni tí ó n fún ní nàrà mẹta, torí owó pò lówọ̀ rẹ, ayé á máa bínú. Wón gbàgbé pé oun ló ti n ẹ tẹlẹtẹlẹ... wón á máa bú kàkiri ayé.

Itumò rẹ̀ nipé, ẹni tí ó bá ní aláìní-ìfẹ̀ nínú ẹbí, kò gbódò bínú sí i. O dára kí a jẹ́ kí irú ẹni bèẹ̀ wà; kí a sì ọ̀sẹ̀ takuntakun, kí a máa dúró de ẹni kan nínú ẹbí láti máa bójú tó wa. Sugbón, awon aheso ọ̀rọ̀ wón yì dàbí ẹ̀gàn ju ìmòrán lọ. Èyí fihàn gbangba nínú ibèèrè aláyọ̀kà rẹ̀ pé, “Sé o ọ̀sẹ̀ sí ọwọ̀ wón rí?!” Ó tún sọ wipé:

Mo bá wón níwájú; mo kí wón kí wón o. Mo sàlòsàlò, àlọ̀ kò tẹ̀ wón lórùn bí kò ẹ́ àfòjúdì. Láti ọjọ̀ tí ó ti pé l'èsà tí mo mò pé mi ò dé tí ara yín ẹ́ Ọlórùn, kàkà bèẹ̀, mo ti ara yín sin Ọlórùn Ọba

Ó tùmò sí pé àwọn tó n jẹ̀ ànfààní oore rẹ̀ jẹ̀ àwọn aláìsìsẹ̀ tí ifẹ̀ wón sí ibẹ̀bẹ̀ ju isapá lọ. Lẹ́yìn nàà, ó tú idánimò àwọn tí ó fi ẹ̀sùn kàn pé wón n gbero iparun àti ikú rẹ̀ jáde: wón ni “ẹni àbínbí” — àwọn tí wón jọ ní iyá kan nàà, tí wón sì jẹ ọmú kan nàà — “Ọdẹ̀rẹ̀ Sífáù.”

Nínú àṣà Yorubá, *irẹ̀gún* máa n fa ibínú àti ijà dipo ifẹ̀ láti ràn ẹni lówọ̀. Nípa àwọn ẹ̀sùn tó le tí ó fi kàn àwọn ọmọ ẹbí rẹ̀, ó hàn gbangba pé Ayinde ti fa ibínú àwọn ẹbí rẹ̀ kalẹ̀ nítorí àwọn ifura rẹ̀. Èyí jọ ohun tí a rí nínú ọ̀rọ̀ Odéwálẹ̀, akíkanjú ibànújẹ nínú *The Gods Are Not to Blame*, níbi tí ifura àti ẹ̀sùn ẹ́ yí padà sí ijà àti iparun:

“Hmm. Èyin èniyàn mi, mo bèrù, mo sì n rò. Ifura, ifura tó lágbára kún inú ọkàn mi. Mo n wo yíkà mi... ojú, funfun, sofo, bí ẹni pé kò mọ̀nà, wón n wo mí padà láti ojú àwọn tí ibànújẹ àti irora kún fún. Sùgbón ojú wònyí lè dà bí ẹni pé wón n rẹ̀rìn-in. Ta ló mọ ohun tí ó wà lẹ́yìn ojú wònyí? ... Gbogbo alángbà ló n tẹ́jú sẹ́lẹ̀: báwo ni èniyàn ẹ́ lè mọ̀ èwo nínú wón tí inú n dùn ún? ... Ọkàn èniyàn kì í mọ̀, èyin èniyàn mi...” (Ola Rotimi, 1975: 23).

Hmm. My people, I fear and I tremble. Suspicions, heavy suspicions fill my heart. I look about me... eyes, white, vacant, innocent, they stare back from faces of sorrow and pain. But the faces may as well be smiling. For who know what is behind those eyes...? ... All lizards lie prostrate: how can a man tell which lizard suffers from bellyache? ...Minds are not clean, my people... (Ola Rotimi, 1975: 23).

Dájúdájú, gégé bí ó ti rí na lódò Barrister, “àwọn ọ̀rọ̀ wònyí wuwo gan-an... ẹ̀sùn náà ni agbara jù...” (Ola Rotimi, 1975: 23), èyí tí ó ti inú ifura tí ń sàń jáde láti inú ibínú gbìgbóná janjan, àníyàn ọ̀kàn (paranoia) nípa ipo rẹ̀, àti ifẹ́kufẹ́ láti dáàbò bo àṣẹ rẹ̀. Nítorí náà, a lè sọ lójú-ọ̀nà ìmúlò ọ̀gbọ́n pé, nígbà tí ó ń bèbẹ́ fún ìrànlowó, ó tún lè ti sọ àwọn ọ̀rọ̀ kan tí ó ru ibínú àwọn tí ó ń fura sí.

Ó yẹ kí a tún rántí pé Barrister jẹ oníṣàkóso èdè alárínká pèlú àtínúdá púpọ̀, tí ó máa ń lo oríṣíiríṣí àlàyé àfihàn láti fi ránṣẹ. Bákán náà, gégé bí N.A. Fadipe (2012) ṣe sọ, “èdè Yorùbá máa ń lo ọ̀nà ọ̀rọ̀ àfihàn lópòlópò....” Pèlú èyí, “itèsíwájú àlàyé àfihàn nínú lílo ọ̀rọ̀ láti kó àwọn ìtumọ̀ mún yàtò sí èyí tí a kọ́kọ́ dá a sí jẹ ohun tí ó jinlẹ̀ gan-an nínú Yorùbá ju nínú àwọn èdè Yúròpù lọ,” (58). Ní iparí orin náà, láti inú ibínú àti ifarapa ọ̀kàn, ó bèrẹ́ sí í ta àwọn ọ̀rọ̀ ẹ̀gàn sí àwọn agbára àjẹ̀jì tí ó pè ní “alábiyamo ayé... pèlú ti ọ̀run...” tí ó gbà pé wón lè gbà á. Ó ní: “Tí mi ọ̀ bá dídè, wáláhi ọ̀jú tí yín!”

Irú iṣe bèẹ̀ ni a tún rí lódò Latọ̀ṣà nínú *Efunsetan Iyálóde Ibàdàn* ti Akinwumi Sesan (2023), nígbà tí ó wá ìrànlowó lówó àwọn ajé nínú ìjà tútù rẹ̀ pèlú Efunsetan Aníwùrà, tí ó sì kuna (55). Ó kuna nítorí pé ó tako ìkílò àwọn ajé, wón sì “fi í sílẹ̀” sí ipinnu tirẹ̀ (60). Ní iparí, “Latọ̀ṣà, Arẹ̀ Ọ̀nà Kakanfò, pàdànu ẹ̀mí rẹ̀...” (68). Ní ikeyin, Barrister, bóyá ní ìrònú pé kò ní rí ìrànlowó tí ó fẹ́ lówó “alábiyamo ayé... pèlú ti ọ̀run...” yí padà sí iwà ìrànlowó lódò àwọn Alfa Mùsulùmí, bí ó ṣe bèrẹ́ sí í ka àwọn àyọkà nínú Al-Qur’ān.

Ní gbogbo eré ibànújẹ (tragedy), abawon pàtàkì tàbí àìlera inú akíkanjú, tí a tún ń pè ní *hubris*, jẹ ohun pàtàkì nínú ilànà itàn ibànújẹ náà. Gégé bí Dasylyva (2004: 41) ṣe sọ, “nípa àbùkù ibànújẹ a túmọ̀ sí àìlera ara ẹ̀ni tí ó wá nínú akíkanjú láti ibèrẹ̀, tí ó sì jẹ ohun tí kò lè ṣàkóso tàbí yí padà.” Nítorí náà, gégé bí a ti rí, Ayinde Barrister pín àwọn àbùdá àìlera ara ẹ̀ni kan pèlú Oba Odéwálé. Awon mejeji ni ibínú tó rọ̀rùn láti ru (choleric), ifura tó pọ̀, àti ihùwàsí ibínú àti àifaradà nígbà tí ifarapa bá dé. On tún ní ifojúsùn agbéraga tó ń dí ọ̀jú wón mọ̀. Síbẹ̀, kò yẹ kí a sọ pé àwọn àbùdá wònyí burú pátápátá. Dájúdájú, a lè rí wón gégé bí àfikún tí ó ṣe pàtàkì sí iwà akoni bí igboyà, ipinnu, agbára, àti bèẹ̀ bèẹ̀ lọ. Gégé bí Odéwálé, Síkirù Ayinde Barrister jẹ akoni tí ó ní ifaramọ̀ gígá sí iṣẹ̀ rẹ̀, “tí ó fẹ́rẹ̀ di àbùkù,” nínú ipinnu rẹ̀ láti ran àwọn èniyàn rẹ̀ lówó (Dasylyva, 2004: 41). Eyi ni a npe ni ibáṣepọ̀ pèlú itàn ibànújẹ mún (Tragic Resonance). Gégé bí Odewale, tí ó sọ pé, “Minds are not clean, my people...” (23), “Èyin èniyàn mi, inú jin...” (23). Ayinde náà fi hàn pé ibànújẹ akíkanjú sáà máa ń wá láti inú ifura, ibínú, àti ibànújẹ ọ̀kàn. Fun idi eyi, iwà Ayinde Barrister nínú *Reality* fi hàn pé akíkanjú eré ibànújẹ kì í jẹ ẹ̀ni pípé. Gégé bí Dasylyva (2004: 41) ṣe sọ, *tragic flaw (hamartia)* ti a pè ní àbàwọn-alágbára jẹ abawon tabi alebu ti awon akinkanju ma n ni. Ayinde, gégé bí Odewale, ń darapọ̀ igboyà, ibínú, ifura, àti imúra-ọ̀kàn gégé bí apá iwà akíkanjú rẹ̀.

Ní ipò ibànújẹ jinlẹ̀, ohùn rẹ̀ ń dà bí ẹ̀ni tí ó wá laarín agbedemeji ikú àti iyè. Ó ń pè agbára ẹ̀mí fún ìrànlowó, sùgbọ́n ní àkókò kan náà, ó tún pa àroko ẹ̀sùn ikà si wón, “...Wón gba ẹ̀ṣẹ́ náà lówó mi, wón ń jẹ ọ̀únjẹ yá...” Èyí ni ohun tí a lè pè ní *iregun*—ìrántí iṣe rere tí a ṣe fún àwọn ẹ̀lómíràn, Pataki awon ti o toka sii ninun orin yi, “...iyá ayé tí ń rìn nínú òkùnkùn biribiri l’òru lání fitilá. [Awon] tí wón lè jẹ ifun èniyàn láisúke (hiccup) tàbí iyọ̀ (vomiting). [Awon] tí ariwo wón ń la idákẹ́jẹ ọ̀ru kojá,” (Akinwumi, Sesan, 2023:55), gégé bí àdúrà tàbí ibéèrè itilẹ̀yìn. Sùgbọ́n nínú itàn yìí, ó tún di ohun tí ń fa ibínú àti iyapa.

Nítorí náà, *Reality* ń fi hàn pé ibànújẹ akíkanjú kì í ṣe iparí ẹ̀ni kan nikan, sùgbọ́n iṣàfihàn ijàkadì èniyàn pèlú ayé, àyànmọ̀, àti agbára tí ó ju èniyàn lọ.

Ìparí

Gégé bí Franco àti Zimbardo (2011) ṣe sọ, ihùwàsí akíkanjú jẹ àfihàn ilànà pípé ti omọ ilú tí ń yí iwà rere àwùjọ padà sí iṣe ilú gígá jù lọ, pèlú imúra láti gba ewu ara

- Agawu, K. (2003). *Representing African music*. Routledge.
- Barber, K., & Waterman, C. (1995). *African popular music studies*.
- Franco, Z., & Blau, K. (2011). *Heroism and civic virtue: A conceptual analysis*.
- Franco, Z., & Zimbardo, P. (2011). *Heroism: A conceptual analysis and differentiation between heroic action and altruism*.
- Huron, D. (2006). *Sweet anticipation: Music and the psychology of expectation*. MIT Press.
- Oluga, S. O., & Babalola, H. A. L. (2012). *Drumcommunication: The trado-indigenous art of communicating with talking drums in Yorubaland*.
- Roche, M. W. (2006). *Tragedy and Comedy: A Systematic Study and a Critique of Hegel*. Albany, New York: State University of New York Press (SUNY Press).
- Turner, V. (1974). *Dramas, fields, and metaphors: Symbolic action in human society*. Cornell University Press.

Àwọn Ifòròwánilénuwò / Àwọn Ìwádíí Àkókò Òde-Òní (Interviews / Contemporary Studies)

- Freire, K. (2021). Interview with Meki Nzewi on African-Brazilian musicology.
- Nzewi, M. (2021). *Performance composition in African music theory*.
- Sheils, L. (2025). Sacred choral music traditions in contemporary composition.
- Sesan, A. (2023). *Efunsetan Iyalode Ibadan*. Innovative Publishers, Osogbo, Nigeria.

Àwọn Orísun Itòsì Mù

- Cherry, K. (2026). The psychology of heroism.
- Collins Dictionary. (2026). Repression (definition).
- Mayo Clinic Staff. (2024). Communication and behavioural psychology notes.
- The Holy Bible. (n.d.). Proverbs 10:22.

Itan Soki Nipa Onko Iwe Yii

Ọmọwé Adélékè Yínká Ògúnfeyími. jẹ amọye onímọ sáyẹ̀nsì iṣe àti àṣà. Àwọn àgbègbè ìwádíí rẹ̀ ni: èkọ̀ itàn eré, itupalẹ̀ eré, àti ìmọ̀ àṣà àti iṣe. Ó jẹ olùkọ̀ ní Èka Theatre Arts, Yunifásitì Ipínlẹ̀ Ọṣun, Ọṣogbo. Ó ti kọ̀ ọ̀pọ̀ iwé àti àpilẹ̀kọ̀ èkọ̀, pẹ̀lú àwọn eré oníṣe. Ó tún ní ifẹ̀ púpọ̀ sí ìṣàwàrí itumọ̀ tuntun nínú dramaturgy Áfíríkà, tí ó sì ti dá àwọn àfihàn tuntun bíi *Pragony* àti *Ambiforms* kalẹ̀. Àwọn ọmọ rẹ̀ méjì—Emmanuel Adeyinka àti Michael Ademola Adeleke-Lene—ni ọ̀rẹ̀ rẹ̀ t́mọ́t́mọ́ jùlọ̀.

Recebido em: 03/2026

Aceito em: 30/07/2026

Para citar este texto (ABNT): ÒGÚNFHEYÍMI, Ọmọwé Adélékè Yínká. Akọni ọkọrin ilẹ̀ Áfíríkà: Itupalẹ̀ àwọ orin *Reality* (Òdodo) tí Síkírù Àyíndé Barrister kọ. *Njinga & Sepé: Revista Internacional de Culturas, Línguas Africanas e Brasileiras*. São Francisco do Conde (BA), vol.6, nº Especial II, p.173-193, agosto. 2026.

To cite this text (APA): Ògúnfeyími, Ọmọwé Adélékè Yínká (august 2026). Akọni ọkọrin ilẹ̀ Áfíríkà: Itupalẹ̀ àwọ orin *Reality* (Òdodo) tí Síkírù Àyíndé Barrister kọ. *Njinga & Sepé: Revista Internacional de Culturas, Línguas Africanas e Brasileiras*. São Francisco do Conde (BA), 6 (Special II): 173-193.